

POLLEN

"MARKSİST BİR EKOLOJİ HAREKETİ İÇİN"

| Emegın Ekolojisi | Büyük Kurtuluş | Bir Boru Hattı Nasıl Patlatılır? |
Alevilik'te Doğa Anlayışı | Divriği'deki ekolojik yıkım | Ekoloji hareketinin
'omertası' | Bursa'da Eko-kırım durakları | Türcülük

engels

“Doğa üzerinde kazandığımız zaferden dolayı çok fazla b b rlenmeyelim. Böyle bir zafer karşısında doğa bizden öcünü alır. Her zaferin beklediğimiz sonuçları, ilk aşamada sağladığı doğrudur. Ama ikinci ve   c nc  aşamada da büyük çoğunlukla ilk sonuçları ortadan kaldıran bambaşka önceden görülmeyen etkileri vardır.”

içindekiler

12

Em(ek)oloji

Gemi Söküm Sanayinin Ekolojik Etkileri
Deniz Kızıldağ

10

Yerelden

Divriği'deki ekolojik yıkım
Ali Aydın

16

Çeviri

Büyük Kurtuluş
Kai Heron

41

Kitap Eleştirisi

Andreas Malm'ın "Bir Boru Hattı Nasıl Patlatılır?" Kitabı Üzerine
Derya Sever

07

Bursa'da Eko-kırım durakları

15

Yaşamı Savunan Hiçbir Mücadele için Geç Değildir

23

Ekoloji hareketinin 'omertası'

25

Kirlilik Yükü Dünya'nın Biyokütlesinden Ağır Olduğu İçin Azalıyoruz

31

27

Alevilik'te Doğa Anlayışı - 2

30

Türcülük

@polenekoloji

Bizi okuyun: www.polenekoloji.org
Bize katılın: Polen Ekoloji Kolektifi kayıt formu

bilgi@polenekoloji.org
polenekoloji@gmail.com

BİNGÖL AĞABEY'E MEKTUP

Fatoş Negiş Çırnaz

Siz yaşarken size hep Bingöl Bey diye hitap ettim, saygımdan ötürü elbette.

Oysa ki şimdi sizin mütevazı kişiliğinize çok da uyan ağabey sıfatını kullanmak istiyorum.

Aslında Büyükkada'da sizi uğurladığımız o çok sıcak Ağustos gününde, o yokuşlu camii yolunda bu acılı ülkemizin çok örselediği yaşını almış kıymetli insanların, dostlarınızın dimdik bir şekilde durduğu cami avlusuna girene dek ve kimi uzunca saçlı, kimi boyun bandanalı, kimi hasır şapkalı, kimi şile bezi elbiseli, kimi kasketli, kimi bermuda şortlu ama hep özenli giyimli, yüzlerine yaşamışlık, bilgelik ve hüzün vuran dostlarınızla yürürken sizi ne kadar az tanıdığımı fark ettim.

Ve ne çok kaybım olduğunu düşündüm...

Anma töreninize katılma saatine kadar nedense hep susuz ve aç olduklarını düşündüğüm ada kedi ve köpeklerini besleyerek vakit geçirmeye karar verdim. Bu mahallede de her günkü ilk işim olmasına karşın sizin mutlu olacağımızı hayal ederek bir özür dileme biçimim olabilir miydi? Bilmiyorum. Sizi genç arkadaşlara dilim döndüğünce anlatmaya karar verdim. Aynı zamanda büyük saygıyla andığım 68 kuşağına bir selam gönderebilirim ne mutlu...

1944 yılında İstanbul'da doğdunuz. Orta Doğu Üniversitesi Elektrik Mühendisliği bölümünü 1965 yılında bitirdiniz. 1969'da ODTÜ rektörü Kemal Kurdaş'ın "Vietnam Kasabı" olarak anılan ABD Büyükelçisi'ni okulunuza davet etmesiyle başlayan ve aralarında Sinan Cemgil, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan Taylan Özgür'ün de bulunduğu binlerce öğrencinin kasap elçiyi okulunuza almamak için başlattığı direnişin içinde var mıydınız? Bilmesem de okulunuzun sizin yaşamınızda önemli bir yer ettiğini düşünüyorum.

ODTÜ ilk kurulduğu yıllarda TBMM bahçesinde kurulan barakalarda eğitim verdiği için "Baraka Üniversitesi", "Gecekondu Üniversitesi" olarak nitelendirenler, burada eğitim alan öğrenciler ve öğretim elemanlarının ülke tarihinde çok önemli roller üstleneceğini bilemezlerdi.

Bence siz de bu rolü üstlenenlerden biriydiniz. Türkiye Devrimci hareketinin önemli isimlerinden, hatta yapı taşlarından biri oldunuz. Hatta ODTÜ'nün dünyanın saygın üniversiteleri arasına gireceğini de onlar sanırım düşünemezlerdi. 1950 ve takip eden yıllarda Türkiye'de sadece 7 adet üniversite kurulabilmişti.

Esasen cumhuriyetin kurulma aşamasında halkın sadece yüzde beşinin okuryazar olduğunu düşünürsek, bu üniversite sayısının çok başarılı bir sayı olduğunu söylemek mümkün.

1968 yılında Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları (Erdemir)'de işe başladınız. Sendikal çalışmalar yürütmeniz, sermaye ve sarı sendikaya karşı yürüttüğünüz etkin ve güçlü siyasi mücadele işten çıkarılmanıza yetti de arttı bile.

1970 yılında Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Ziya Yılmaz, Ulaş Bardakçı, Orhan Savaşçı, Sina Çıladır, İrfan Uçar, Hüseyin Cevahir ve Ertuğrul Kürkçü'yle beraber Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesinin (THKP-C) kurucuları içinde oldunuz. Aynı yıl Temmuz ayında İzmir Aliğa Petrol Rafinerisi'nde Yapı İşçileri Sendikası'nı örgütlemeyi büyük emekle kotardınız ancak arkadaşınız, yoldaşınız Necmettin Giritlioğlu grevin ilk gününde kaollarınızda vuruldu. Bu acılı süreçte bile yılmadınız. Bir süre Necmettin Giritlioğlu yerine sendika başkanlığı yaptınız.

Yıllar sonraki Aliğa eylemlerinde adınızı ve

Necmettin Giritlioğlu'nun adını anmayı düşünmemek ne kadar büyük ayıbımızmış.

Üzgünüm ve bu konuda hepimiz adına yürekten özür diliyorum.

Elbette ki o zamanlar sizinle henüz tanışmıyorduk... Siz büyük olasılıkla Büyükada'daki sakin ve huzurlu yaşamınıza yeni yeni başlıyordunuz.

12 Mart 1971 askeri darbesinin koyu karanlık kuşatmasında THKP-C davasında yargılanıp 4 yıl cezaevinde yattınız.

Uslanmadınız Bingöl Ağabeyciğim...

Cezaevinden çıkınca İskenderun ilinde Maden-İş'de sendikal çalışmalarınıza devam ettiniz.

1967 Yılında kurulan Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na katılıp Disk'in kapatılmasının ayak izleri belirince 1970 yılında yüzbinlerce işçinin katılımıyla örgütlenen, Türkiye tarihinin en büyük işçi eylemi olan ve İstanbul'da başlayıp yayılan 15-16 Haziran büyük direnişine katıldınız.

Maalesef ki DİSK'in kurucusu ve ilk genel başkanı Kemal Türkler 1980 yılında uğradığı suikast sonucu öldürülmüştü. En acısı 1974-80 yılları arasında resmi rakamlara göre 5.388 kişi öldürülmesi, 1611 kişinin de kaybedilmesi ve sonlarının hala bilinmemesidir.

1 Mayıs 1977'ye kadar da DİSK'e örgütlenme çalışmalarını sürdürdünüz ancak yıl bitiminde Maden-İş Sendikası'nda yaşanan siyasi tasfiyeler sonucu Disk' den ayrılmak zorunda kaldınız. Bingöl Ağabey, yaşamınızı ve sizin kuşağın mücadelesini anlatabilmek gerçekten çok zor.

1974-80 yılları arası Türkiye'de olup bitenleri, bugünlere nasıl geldiğimizi anlamak isteyen genç okuyucuların zihninde bir soru işareti oluşturabilmek umuduyla bu kısmı burada bırakıp Ada yıllarınıza dönmek istiyorum izninle.

Çünkü bence sadece Niğde Cezaevi döneminiz bile Türkiye tarihinde ve gerek 68 kuşağı gerek 74-80 kuşağının izlerini sürme konusunda çok çarpıcı bir örnek olabilir.

Ki sizin de deyişinizle gerçekten "bu dönemin yoğun izleri sol içinde bir master tezi gibidir. Gerçekte bir görgüdüdür, bir kurallı olma halidir".

Bizim sizinle tanışmamız kurucuları arasında bulunduğum Yeşil Düşünce Derneği'nin İstanbul Adalar İlçesi Çözüm Arayışları çalışmamız sırasında yaklaşık 12 yıl önce oldu.

Sonraları da doğup büyüyip orta yaşa doğru giderken, İstanbul'a ilişkin değerler de maalesef hunharca yok edilince, vakit buldukça henüz aidiyetlerimizin kısmen kaldığı adalara özellikle de Büyükada'ya sığındım. Çocukluk ve gençlik yıllarımın adaları ne yazık ki çok değişse de tatil günleri hariç festivallere, konserlere, bianellere ev sahipliği yapıyordu. Ve hala güzeldi. Güzeldi derken benim için adaları hala güzel kılan, içinde yaşayan; özenle dokularını, renklerini, hayvanlarını koruyup, kültürünü yaşatmaya çalışan sizler ve sizden önceki ada halkıydı elbette.

Büyükada'da yaşamımın odağında olan gönüllü halimle sanat, çevre, sokak hayvanları gibi konulardaki çalışmalarınızda sizin, Sibel Akkaşoğlu ve Ada Evi'nin müdavimi olmuştum. Hatta Geri dönüşüm konusunda bir de sunum yapmıştım. Bingöl Ağabeyin sinemaya olan tutkusu da olağanüstüydü.

2019 yılında başladığı İtalyan Yeni Gerçekliği üzerine yaptığı sinema sunumları, elbette onun piyano çalması, resim sanatıyla, müzik sanatıyla çok yakından uğraşması ve bu konulardaki yoğun kültürel birikiminden ötürüydü.

Çok entelektüeldi. Ve asla bunu belli etmeyen çok mütevazı, çok iddiasız çok tonton bir duruşu vardı. İyi ki var oldunuz, var ettiniz. Çok şanslıyım ki sizi tanıma onuruna eriştim...

Gönüllülüğüm ve Ada severliğim hep sürecek Bingöl Ağabeyciğim. Huzurla uyuyunuz.

Bursa'da Eko-kırım durakları

Figen Ovat

Bursa'da sanayinin, tarımın, evsel su kullanımının ve ortaya çıkan atık suların yönetimine ilişkin yapıları, görevli kurumların icraatlarını inceledik. Saha gözlemleri yaptık; gündemdeki su ile ilgili çevresel yıkım ve neoliberal politikalara dikkat çekmek için basın açıklamaları yaptık, dilekçelerimizle yetkilileri göreve davet ettik. Bir sene boyunca her ayın 22'sinde geleneksel hale getirdiğimiz basın açıklamalarımızla felaketlerin, yıkımın sebeplerinden olan sermayeden yana, halkın ve doğanın önceliklerini reddeden neoliberal politikalara dikkatleri çektiğimiz eylemlerimizdi.

Bu çalışmalarımıza ilave olarak, yaşadığımız kentin ekolojik yıkım kapsamındaki üç ana başlık altında; -ekokırım suç mahalli, -çevre suçu mahalli, -emek ve insan hakları ihlali alanlarını ifşa ederek, özellikle de madencilik faaliyetleriyle su kaynaklarının zarar görmesi, sanayi tesislerinin atık sularını Nilüfer Çayı'na boşaltması, tarım ve orman alanlarının yok edilerek yerine doymak bilmeyen aç gözlü sermayeye hizmet eden hastane ve yeni OSB'lerin kurulması... Ekokırım alanlarına dahil tüm noktalarda inceleme yapıp kamuoyuna seslenerek ve ilgili kurumlara verdiğimiz dilekçelerimizle, ülkenin her tarafında yıkımın ve talanın en üst düzeyde olduğu zaman diliminde toprağımızı, suyumuzu, havamızı ve yaşam alanlarımızı savunmaya, suyun sesi olmaya çağırıyoruz!

Tıpkı Honduras'ta mücadele ettiği hidroelektrik barajın inşasını durdurmak için yürüttüğü kampanya nedeniyle sermaye tarafından siyasi bir suikastla öldürülen yaşam savunucusu, feminist Berta Caceres dediği gibi: "Uyan insanlık, daha fazla zaman yok" çağrısıyla hareket ediyoruz.

Havasını soluduğumuz, suyunu içtiğimiz ve yaşadığımız kent olan Bursa'da 4 Eylül'de eko kırım suç mahalli noktalarını ifşa ettiğimiz bir inceleme gezisinde bulunduk.

İlk Durak: Hasta garantili Bursa Şehir Hastanesi. Hastanenin, 2015 yılında orman alanında yapımına başlandı. Hastane için 300 bin m2 çevre tahribatıyla 600 bin m2 orman alanı yok edildi. BTO Bursa Tabip Odası öncülüğünde açılan davada bilirkişi heyetinin taraflı davranması neticesinde dava kaybedilerek hastane yapımına onay verildi.

Şehir içini özel hastanelere terk eden bir planın dahilinde, hastane şehrin dışında olması nedeniyle yurttaşlara acil sağlık hizmeti vermekten uzak, ücretli ve emekçinin sağlığa erişimini de zorlaştırmaktadır.

Aynı zamanda ekonomik yıkım alanı hastaneyi inşa edip 25 yıl işletecek şirkete devlet 25 yıl ödeme yapıyor. Yapılan hesaplara göre bu ödemelerle hastane 3 yılda kendini amorti edebiliyorken geri

kalan 22 yılda devlet şirkete hastane işletmesi için böylesine yüksek bir değerde ödeme yapmaya devam edecek. Hastaneden çok bir ticaret alanı... Sözleşmede %70 doluluk garantisi veriliyor.

İkinci durağımız, 2 milyon m2 Badırğa köylülerinin ekili tarım alanları üzerinde inşası ve altyapısı tamamlandığı halde 10 yıldır kullanıma açılmayan TOSAB Boyahane ve Tekstil Organize Sanayi Bölgesi'ndeydik. Bu OSB'nin kuruluş amacı, Nilüfer Çayı kenarında arıtması olmayan tekstil boyahanelerini buraya taşıyarak Nilüfer Çayı kirliliğini azaltmaktı. Ancak yıllar sonra bile tek bir fabrika buraya taşınmadı. Hala inşaatı devam eden ve tamamlanmayan TOSAB için tarım alanları yok edildi ve bu yıkıma rağmen kent içinde yeni tekstil fabrikaları açılmaya devam ediyor. Nilüfer çayı tekstil kimyasallarıyla kirlenmeye devam ediyor.

Üçüncü durağımız, 5 km batıdaki İkizce Köyünün kuzeyde ekinlerini yeni hasat ettikleri tarlalarının bulunduğu bölgeydi. Bu tarlalar 2013'te KOTİYAK Sanayi Bölgesi yapılmak için plan değişikliğiyle sanayi bölgesine çevrildi. Bursa Barosu öncülüğünde açılan davalarda İkizce köylülerinin de desteğiyle sanayi planı iptal edildi. Bugün bu topraklar üzerinde tarım yapılmaya devam edildiğini görmek büyük bir mutluluk kaynağı olsa da 2 km kuzeybatıda Taşpınar köyünü yok eden 8 milyon 230 bin m2 birinci sınıf tarım alanı üzerine inşa edilmekte olan TEKNOSAB Bursa Teknoloji OSB içimizi karartmaktaydı.

2015'te Bursa Barosu öncülüğünde Teknosab'a açılan davada Bilirkişi Raporu "Buraya OSB kurulamaz" dediği halde Mahkeme, "Üstün kamu yararı" diyerek davayı reddetti. Danıştay'da temyize gönderilen davanın kararı 4 yıldır bekletiliyor. Danıştay, yürütmeyi durdurma kararı vermeyerek sermayedara TEKNOSAB inşaatı tamamlanma fırsatını verdi. Bununla birlikte DSİ susuzluktan kuruma tehlikesiyle yüz yüze olan Uluabat Gölünü besleyen kaynaktan TEKNOSAB'a yılda 18,5 milyon metreküp su kullanımına izin verdi. Bu miktar o kadar büyüktür ki Karacabey halkının 10 yılda kullanacağı su miktarını TEKNOSAB yılda tüketecektir.

14 Ramsar alanından biri olan yaşayan göller ağının ülkemizdeki tek üyesi Uluabat Gölü aynı zamanda önemli doğa alanı. Bu bölgede 1996'daki sayımlarda 42923 su kuşu tespit edilmiştir. Açılan davalar sonucunda 'üstün kamu yararı'

denilerek sanayi bölgeleri kurulmaya devam ediyor.

Üstün kamu yararı, gıda güvenliği için mücadele ettiğimiz bu dönemde tarım arazilerinin yok edilip sanayi yapılması mıdır? Bu üç sanayi bölgesi, Uluabat Gölü'nün suyunu hem kullanıyor hem kirletiyor.

Dördüncü durağımız, bor madeni ile kirlenmiş suyla sulanan arazilerindeki ürün kaybı ve ürün yanmasından dolayı sıkıntı yaşayan Karacabey ilçesine bağlı Bakırköy'de köy muhtarı ve köylülerle bir araya gelmek oldu.

Köy kahvesinde köylülerle yaptığımız sohbetle tarla sahipleri, borlu suyla sulanan ürünlerin yandığını anlattı. Mustafakemalpaşa Çayının Orhaneli Çayı'ndan ayrıldığı Kestelek Köyü yakınlarında Etimaden'e ait bor madeni bulunuyor. Köylüler, Mustafakemalpaşa Çayından ve bu çaydan beslenen sulama kanallarından gelen borlu suyun yıllardır ürünlere zarar verdiğini belirtiyor. Karacabey'de Bakırköy, Paşa Çayırı, Orta Çayır, Çakılı Kuyu mevkileri, Mustafakemalpaşa'da Yeşilova, Tepecik, Azatlı, Ormankadı köyleri bor kirliliğinden etkilenen yerler arasında. Fakat 30 Haziran 2022 tarihinde Emet Çayı üzerinde kurulu Devecikonağı Barajı'ndan bırakılan sulara olması gerekenden fazla bor miktarı karışmış. Borun seviyesi yüzde 1 veya 2 olması gerekirken en son yapılan sulama suyu analizinde bor seviyesi yüzde 14,968 oranında çıkıyor.

Köy muhtarı Kazım Önen, Cimer'e de yazmış, cevap alamamış. 2012 yılından itibaren bor nedeniyle mahsullerdeki kalite düşüklüğü yüzünden tüccarların ürünleri satın almak istemediğini söyleyen muhtar Önen, "Halkın söylediği şey, tamirat için barajın boşaltılması sonucu suyu birden salıyorlar. Herkes sulama suyu diye arazilerini suladı. Kimse o kadar çok borlu olduğunu bilmiyordu. Ondan sonra ürünler tamamen yandı. Maalesef maden ocakları çiftçiden daha önemli" diye konuştu.

Borlu su nedeniyle tarlada yanan domatesini gösteren muhtar azası Cengiz Kula, şöyle konuştu: "Toprak olmazsa gıda olmaz, gıda olmazsa insan olmaz. Ağaç olmazsa yağmur da yağmaz. Yarın bir gün toprak altı sularına da karışacak. Oradan tarlayı sulasak yine yanacak. Bitkinin gelişimini bitiriyor. Arzezyen su kaynağı ile 14 ton ürün alınırken, borlu su kullanıldığında 7 ton ürün

alınıyor. Mısır da aynı. Bir dönümde mısırdaki dekara 300 kilogram kayıp. Maliyeti 2 bin liraya denk geliyor.”

Borlu suyun 165 bin dekarlık araziye etkilediğini ve zamanla toprak altındaki sulara da geçtiğini söyleyen Kula, “Koca kış bu tarladan kazanacağım parayla geçimimi sağlayacaktım. Bir tek Eti Bor köylülerin 165 bin dekarlık araziden daha değerliymiş. Yetkililerden bu konuya el atmalarını istiyoruz yoksa toprak ana yok olup gidecek. Toprak üreten fabrika var mı?” diye sordu.

İsmi vermek istemeyen tarla sahiplerinden biri Mustafakemalpaşa İlçe Tarım Müdürü ile arasında geçen bir diyalogu aktardı. Sulara bor karışmasına ilişkin şikayetlerini anlatan tarla sahibine müdürün yanıtı, “Nasıl mücadele edeceksin? Yağmur yarıyor, kayalardan süzülüyor, bor geliyor” oluyor. “Yapma müdür, bu kadar da olmaz. Baraj dolunca salıyorsunuz borlu suyu” dediğini söyleyen tarla sahibi, müdürün Mustafakemalpaşa’dan AK Parti Belediye Başkan aday adayı olduğunu öğreniyor. Borlu su sorunu yaşayan köylüler ile beraber köy meydanında basın açıklamasını yaptık.

Beşinci durağımız, Karacabey ilçe merkezinde, Karacabey’deki ekolojik yıkıma dair basın açıklaması yaptık.

Üstün kamu yararı tarım alanları üzerine sanayi tesisi yapmak değildir. Tam tersine üstün kamu yararı tarım alanlarını korumaktır. Kanunlar da tarım alanlarının korunmasını hükmeder.

Altıncı durağımız, Karacabey’in Hayırlar Köyü’nde Nilüfer Çayı ve Susurluk’tan gelen Çapraz Çayı’nın birleştiği nokta oldu. Sanayi bölgeleri ve kaçak fabrikaların çalıştırılmayan atık su arıtma tesisleriyle kirletilen Nilüfer Çayı’ndan gelen kahverengi suyun temiz akan Çapraz Çayı’nın suyuna karışmadığı gözlemlendi. Zift gibi akan, kötü koku saçan Nilüfer Çayı’ndaki kirlilik o kadar bariz ki Çapraz Çayı, Nilüfer Çayı’nı kabul etmiyor. Nilüfer Çayı su değil katran akıyor. Nilüfer Çayı’nı bu duruma getiren Bursa’nın sermayesidir.

Yedinci durağımız olan Karacabey Longoz ormanları, Karacabey longozu 250’ye yakın kuş türü için de önemli bir beslenme, dinlenme ve üreme alanıdır. Longozun denizle buluştuğu kumsal Türkiye’de doğal kalabilmiş dört kumsaldan biridir. Kumsalda denize yakınlıklarına göre farklı tuzluluk değerlerinde yaşayan bitki ve çalılar

bulunur. Tabiat Parkı olarak koruma altına alınmış olsa da Karacabey longoz ve kumsalı gerektiği gibi korunmamaktadır. Longoz ve kumsalda sayısı hızla artan kaçak kulübelere denetlenmemekte, yıkılarak yapanlar cezalandırılmamaktadır.

2017 yılında Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü ile Karacabey Belediyesi arasında yapılan protokolle korunması gereken longozla Belediye turistik tesis yaptı. Oysa ki doğa turizmi tesise gerek duymaz. Doğa turisti günübirlik yürüyüş olarak gelir ya da en çok çadıyla bir gece konaklamak için gelir. Doğa alanlarına yapılan tesisler doğa turisti için değil, doğayı içselleştiremeyen kent konforunu aşamamış rahatına düşkün ama kirletmekten çekinmeyen insanlara yöneliktir. Bu tür yatırımlar tesisler ve ziyaretçileri doğaya zarar verir. Biz BSK olarak Karacabey longozu ve doğal kumsalının Doğa Koruma Milli Parklar Müdürlüğü tarafından yıl boyu görev yapacak korucu görevlendirilerek korunmasını, kaçak kulübe ve turistik tesislerin yıkılarak doğaya zarar vermesinin engellenmesini talep ediyoruz.

Son olarak, Bursa Su Kolektifi olarak, doğa ve kadın bedeni üzerinde tahakküm kuran her türlü sömürü düzenine karşı ancak dayanışma içerisinde bir mücadele hattını örererek karşı duruş sergileyeceğimize inanıyoruz. Bu vesileyle İran’da sırf başörtüsünden saçı görüldü diye devlet şiddetiyle katledilen Jina Mahsa Amini olmak üzere erkek-devlet şiddetiyle öldürülen kadınları ve yaşam savunucularını minnetle anıyoruz.

Divriği'deki ekolojik yıkım

Ali Aydın*

Divriği, Sivas'ın güneydoğusunda yer alan ilçesi. Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Nehri'nin İç Anadolu Bölgesi'nin sınır kesiminde yer alır. Denizden yaklaşık 1250 m yükseklikte Fırat Nehri'nin kolu olan Çaltı Irmağı ile birleşen derenin vadi tabanında ve yamaçlarında yer alan şehirdir.

Divriği, Eski Yunan kaynaklarında Apblike, Bizans kaynaklarında Tephric (Teprike), Arap kaynaklarında suyun çıktığı yer anlamına gelen Abrik veya Ebrik olarak geçer. Osmanlı kaynaklarında ise bugünkü ismi olan Divriği veya Divrik yer alır.

Suyun çıktığı yer olan Divriği, su kaynaklarını ve yaşam alanlarını kaybetmekte. Doğası insan eliyle tahrip edilmekte. Divriği'nin yüzde 90'ı maden alanı ilan edilmiş durumda. Şu an maden şirketleri tarafından 144 ruhsat alınmış durumda. Ağırıklı

olarak 1938 yılından itibaren demir çıkarılmakta. Öyle ki; Divriği Türkiye'nin demir ihtiyacının yüzde 63'ünü karşılamakta. Bunun yanında krom, bakır gibi madenlerin çıkarma işlemleri sürmekte. Erzincan sınırında yer alan Akpelit, Gezey, Kesme, Duruköy köylerinde altın arama, çıkarma ve sondajlama faaliyetleri yapılmakta. Kapasite artışları, atık su göleti oluşturma girişimleri olmakta. Fırat Nehri'ne dökülen, Divriği sınırları içerisinde yer alan Çaltı Çayı, maden şirketlerinin atıklarını arıtmadan çaya bırakması sonucunda zehirlenmiş durumda. Öyle ki, Çaltı Çayı'nda alabalık balık türü yaşardı. Ne yazık ki, alabalık gibi çayda yaşayan canlılar yok olmuş durumda. Çaltı Çayı, bilinçsiz tarımsal sulama, çayın kenarında yer alan maden şirketlerinin su çekmesi, düzensiz yağışlar gibi sebeplerden dolayı kurumakta. Bunun yanında Divriği'nin iklimi değişmiş durumda. Divriği bölgesinde yedi tane Hidroelektrik Santrali(HES) bulunmaktadır. Bu yedi hidroelektrik

santrali Divriği iklimini ciddi boyutta etkilemiş durumda. Divriği'de akciğer ve meme kanseri vakaları artmış vaziyette, Yeni doğan bebeklerin akciğerlerinde su toplanması, tavşandudağı hastalığı görülmekte. Doğada yaşanan tahribat, insan sağlığına da zarar vermekte.

Divriği'nin doğasını ve yaşamını tehdit eden maden istilası, Sivas'ın diğer ilçeleri ve diğer illeri tehdit etmekte. Divriği'ye sınır, Kangal'ın Bakırtepe Köyü'nde Koç Holding'e ait Demir Export Şirketi tarafından altın arama, sondajlama ve çıkarma işlemi gerçekleştirilmekte. Öyle ki; Bakırtepe'de yaşayan köylüler kendi su kaynaklarına siyanür karıştığı için kullanamamaktalar. Köy dışından tankerlerle köye su taşınılmakta. Köyde ortalama yaşam süresi düşmüş durumda. Demir Export Şirketi kapasite artışına gitmek için kamulaştırma tehdidiyle köylülerin arazilerini almaya çalışmakta. Hatta, Çetinkaya Beldesi'nin su ihtiyacını karşılayan suyun kaynağı Bakırtepe'de kurulan siyanür havuzunda yer almakta. Zara, Ulaş, İmranlı ilçeleri çevresel tahribatla karşı karşıya.

Eğer herhangi bir önlem alınmazsa, vazgeçilmezse Erzincan Kemaliye'den başlayıp, Sivas Divriği, Malatya Arapkir, Tunceli Pülümür'e kadar olan 350 km 'lik alanda maden arama, çıkarma ve kapasite artırma projesi gerçekleştirilmekte. Bu sorun sadece Divriği'nin sorunu değil. Sivas'ın, Malatya'nın, Tunceli'nin, Erzincan'ın sorunu. Bu bölgenin içerisinde yer alan Fırat Nehri'de bu sorun ve tehditlenmektedir.

Ne yazık ki; bölgede yaşayan yerel halk ekoloji mücadelesi konusunda bilgi sahibi değil. Köyünü, yaşamını, mahsülünü etkileyen ekolojik tahribat konusunda ne tür yol alacağını bilmiyor. Ekoloji mücadelesi veren insanlarda şehirlerde yaşayan insanlar. Ekoloji mücadelesini köylere, terk edilmiş

bölgelere taşımak gerekiyor. Bu konuda yerelde yaşayan insanlara yol gösterici olunmalı. Bu hassasiyete sahip, mücadelenin içerisinde yer alan, alabilecek insanlar yalnız bırakılmamalı. Biraraya gelmek, dayanışmayı oluşturur. Dayanışma ise yaşamı var eder.

Bizlerde Divriği Yaşam ve Doğa Platformu olarak tüm yaşam savunucularını, çevre ve doğa platformlarını, derneklerini Divriği'deki doğa tahribatı konusunda dayanışmaya çağırıyoruz.

Su için...

Toprak için...

Soluduğunuz hava için...

Yaşam için...

*Divriği Doğa ve Yaşam Platformu sözcüsü

Gemi Söküm Sanayinin Ekolojik Etkileri

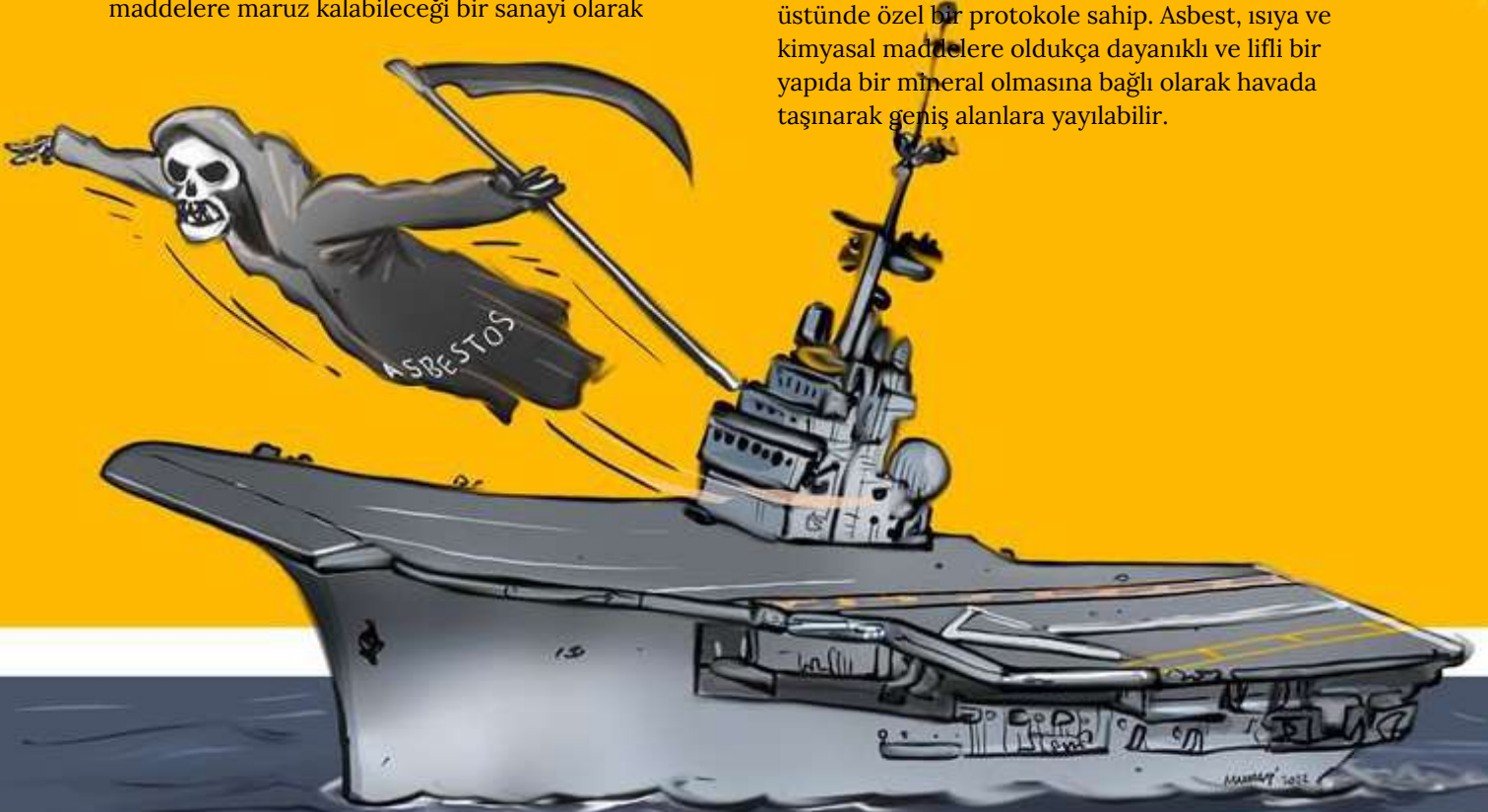
Deniz Karadağ

2006'da Hollanda'dan sökümü için Türkiye'ye getirilen Otopan'dan sonra Türkiye'deki gemi söküm sanayii, çoğu kişinin aklında yakın zamanda tonlarca asbest taşıdığı iddia edilen NAe Sao Paulo gemisi etrafında oluşan gündem aracılığıyla yer etmeye başladı. Aliağa'daki gemi söküm bölgesi ve etrafında yaşayan insanlar ile doğanın kendisi ise bu sanayinin etkilerini çok boyutlu olarak yaşamlarının tamamına yayılmış bir biçimde uzun yıllardır deneyimliyor.

Gemi söküm, 1970'lere kadar Batılı ülkelerin kendi topraklarında gerçekleştirdiği bir eylemken zaman içerisinde getirilen çevresel düzenlemeler ve Türkiye, Hindistan, Bangladeş ve Pakistan gibi ülkelerde çok daha az maliyetlerle gerçekleştirilebilmesi yüzünden terk edilen bir sanayi haline aldı. Avrupa'da şu an Türkiye dışında gemi söküm yapan bir ülke bulunmuyor. Bu durumun, tamamı Ege kıyısında bulunan 22 gemi söküm merkezinde yılda ortalama 900.000 ton hurda ile sonuçlandığı söylenebilir. Emek yoğun ve işçilerin doğrudan ağır metallere veya kanserojen maddelere maruz kalabileceği bir sanayi olarak

gemi sökümün olası etkilerinin kapsamı; havayı, toprağı, suyu ve canlıları içeriyor. Başka bir deyişle, gerçekleştirildiği alandaki ekosistemin neredeyse tüm bileşenlerini etkileyebilecek bir potansiyele sahip.

Gemi söküm sanayide, 25-30 yıllık bir süreden sonra kullanımına son verilmesine karar verilen gemiler, özellikle hurda demir ve ardından diğer donanım malzemeleri için parçalanarak geri dönüştürülür. Son zamanlarda gemi sökümün bu boyutu, geri dönüşüm sayesinde bu sektörün sürdürülebilirliğe katkı sağladığını iddia ederek, sektörün ortaya çıkardığı çevre, işçi güvenliği ve sağlığı alanlarındaki derin ve belki de gemi söküm sektörüne içkin sorunları yeşile boyama görevi görüyor. Özellikle hurda demir bakımından geri dönüşüm sağladığı doğru olsa da, demir yanında pek çok geri dönüştürülemeyen katı atıktan bahsetmek de mümkün. Yeniden kullanılabilir ve sökülmesi güvenli olan materyalin çoğunun, geminin geldiği ülkede söküldüğü hesaba katıldığında geriye kalan materyalin bir kısmı geri dönüştürülebilir olmadığı ve tehlikeli olduğu için özel bölgelerde depolanıyor. Çok da uzak olmayan bir döneme kadar katı atıklar, gemi söküm bölgelerinin yakınlarında toprağa gömülerek ortadan kaldırılıyordu. Çoğu insanın bildiği asbest, bu atıklardan biri. Asbest özellikle eski gemilerde yüksek oranlarda bulunurken, yeni gemilerdeki miktarının azaltılması ile paralel olarak asbestin taşınması ve depolanması için en azından kağıt üstünde özel bir protokole sahip. Asbest, ısıya ve kimyasal maddelere oldukça dayanıklı ve lifli bir yapıda bir mineral olmasına bağlı olarak havada taşınarak geniş alanlara yayılabilir.

Asbeste maruz kalan bir insan, asbestin etkilerini 10 ila 50 yıl içerisinde görmeye başladığından, asbestin imhasındaki olası ihmalin faileri esasında meslek hastalığı olan bu duruma dair sorumluluktan kolaylıkla kaçabiliyor. Grup 1 kanserojen olan asbeste maruz kalan kişiler akciğer kanseri başta olmak üzere pek çok kanser türüne yakalanıyor. Gemi söküm/geri dönüşüm şirketlerine gerçekleştirilen denetimlerin yalnızca kağıt üzerinde olduğu ve asbestin doğrudan doğaya bırakıldığı iddiası, gemi söküm işçilerinin gemi söküm sürecinde gerçekleşen protokol ihlallerine dair beyanları ile örtüşüyor. Asbestin yanı sıra pek çok ağır metal (civa, kurşun, kadmiyum, arsenik, krom, nikel, mangan, çinko vb.) ve tümör başlatıcı olarak bilinen aromatik hidrokarbonlar (PAH) da işçilerin ve çevrenin süreç içerisinde maruz kaldığı maddeler arasında. Altyapı ve teknik ekipman yetersizliğinden başlayarak, işçilere gerekli eğitimlerin verilmemesinin ve işçilerin sağlığı ile güvenliği için gerekli önlemlerin alınmamasının, bu tür maddelerle her gün iç içe olan işçilerin sağlığı, yaşam kalitesi ve güvenliği için ne boyutta bir tehlike oluşturduğu, 2013'ten 2022'ye kadar iş cinayetlerinde yaşamını yitiren 97 işçiye bakılarak kısmen anlaşılabilir. İSİG raporunda bu sayının, Türkiye'de resmi olarak açıklanan işçi ölüm oranınının 30 katına denk geldiği

belirtiliyor. Ancak daha önce de bahsedildiği gibi, gemi söküm gibi sektörlerde meslek hastalıklarının ortaya çıkması on yıllar alabiliyor. Bu durum, akciğer kanserinden hayatını yitiren işçilerin de bir iş cinayetine kurban gittiği anlamına geliyor. Meslek hastalıklarına bile dahil edilmeyen asbeste bağlı hastalıkların işçi ölümlerine dahil edilmesi, gemi söküm sektöründeki hali hazırda yüksek olan iş cinayeti sayısını başka bir boyuta taşıyabilir.

Bahsedilen ağır metaller, PAH ve PAH gibi hayvan organizmalarında birikme özelliği gösteren PCB'ler, petrol ve yağ gibi maddeler, insanların yanı sıra gemi söküm tesislerinin bulunduğu kıyı sularını, sudaki yaşamı, toprağı ve sahil tortusunu kirletip zehirleyen özelliklere sahip. Gemi söküm tesislerinin bulunduğu kıyılardaki hayvan yaşamı özellikle ağır metallerin bünyelerinde birikmesi dolayısıyla ciddi derecede zarar görmekte. Ayrıca Aliğa'da gemi söküm tesislerinin çok yakınında bir petrokimya kompleksi de bulunuyor ve oradan doğaya karışan zehirli ve tehlikeli maddeler, Ege kıyı ekosistemlerini sağ kalamayacak hale getiriyor. Gemilerde bulunan soğutma üniteleri ve benzeri araçların sökümünde ortaya çıkabilecek olan kloroflorokarbon (CFC) gazları ise karbondioksit ile kıyaslandığında 10.000 kat daha güçlü bir sera gazı ve bununla birlikte ozon

tabakasına da zarar veriyor.

Gemi söküm sanayii, pek çok canlıya ve canlılığın ön koşulu olan hava, su ve toprak gibi cansız bileşenlere doğrudan ve dolaylı biçimlerde kısa ve bazen de uzun vadede düzeltilemez zararlar veriyor. İmzalanan anlaşmalar, gerçekleştirildiği söylenen protokoller birbiri ardına boş vaatler olduğu ortaya çıkmaya devam ediyor. Böyle yoz bir düzen doğrultusunda sürdürülen bir endüstride, gemi söküm sürecine içkin olarak bulunan tehlikelerin bir kesinliğe dönüşmesi ve norm haline gelmesi elbet kaçınılmaz. NAEsao Paulo ilk olmadığı gibi, böyle bir düzende, son da olmayacak.

KAYNAKÇA

Ayşe Seyran, and Mine Erişir. "Poli Klorlu Bifeniller Ve Sağlık Üzerine Etkileri." Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, vol. 22, no. 1, Jan. 2008, pp. 33-40. app.trdizin.gov.tr/makale/TnpZMU5qWTI/poli-klorlu-bifeniller-ve-saglik-uzerine-etkileri.

BORAN, Muhammet. "Gemi Sökümünün Çevresel Etkileri." Yunus Araştırma Bülteni, vol. 16, no. 4, Central Fisheries Research Institute (SUMAE), Nov. 2016, <https://doi.org/10.17693/yunusae.v16i26717.28103> 2.

Erol Alver, Ayla Demirci, et al. "Polisiklik Aromatik Hidrokarbonlar Ve Sağlığa Etkileri." Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, vol. 3, no. 1, June 2012, pp. 45-52. dergipark.org.tr/en/download/article-file/181633.

"Gemi Söküm İşçisi Anlatıyor: "Asbest Yüzünden Kanser Olup Ölümü Bekliyoruz"." Bianet - Bağımsız İletişim Ağı, bianet.org/bianet/yasam/264981-gemi-sokum-iscisi-anlatiyor-asbest-yuzunden-kanser-olup-olumu-bekliyoruz. Accessed 21 Oct. 2022.

Neşer, Gökdeniz, et al. "The Shipbreaking Industry in Turkey: Environmental, Safety and Health Issues." Journal of Cleaner Production, vol. 16, no. 3, Elsevier BV, Feb. 2008, pp. 350-58. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2006.08.018>.

Tokmakoğlu, Ahmet Buğra. "How Aliğa Became Europe's Dumping Ground for Ships." Inside Turkey, 4 Jan. 2022, insideturkey.news/2021/10/25/how-aliaga-became-europes-dumping-ground-for-ships

Yaşamı Savunan Hiçbir Mücadele için Geç Değildir

Burçin Kur

İktidar tarafından 30 Mayıs'ta İzmir'in Aliağa ilçesinde sökülmesine izin verilen Nae Sao Paulo savaş gemisi deniz ve kara ekosistemine ağır zarar verecek bir saatli bomba olarak Brezilya'dan yola çıkmıştı. Daha önce İngiltere, Hollanda gibi ülkeler tarafından izin verilmeyen Nae Sao Paulo savaş gemisi emek ve çevre örgütlerinin planlı ve hedefli çalışması, çok yönlü ve enternasyonal bir kampanya ile tepki göstermesiyle 26 Ağustos'ta Brezilya Yüksek Mahkemesi tarafından durdurulması ve hükümetin halkın basıncı karşısında geri adım atmasıyla Brezilya'ya geri gönderildi. Oysa daha birkaç gün öncesine kadar ilgili bakan, her şeyin usulüne uygun olduğu yalanını söylüyordu.

Binlerce ton asbest, civa, kurşun, krom, nikel, mangan, çinko, demir, arsenik, kalay, izosiyanatlar, dioksinler ve furanlar, polikforlu bifeniller, poliaromik hidrokarbonlar gibi kanserojen özellikli toksik maddeler kalıcı kirliliğe yol açarak doğanın, canların yaşam alanlarını yok ediyor.

"Uluslararası hukuka" da aykırı olan Nae Sao Paulo savaş gemisinin Aliağa'da sökülecek olması, bu duruma izin veren iktidar ve iktidara karşı emekçilerden yana anlamlı bir direniş göstermekten imtina eden, fiili direnişleri pasifleştiren rejimin parçası düzen partileri için

anın önemli politik gündemlerinden biri oldu. Denizlerde, okyanuslarda yaşayan canlıları tehdit eden bu zehir deposu, pek çok emek ve çevre örgütlerinin protestoları ve halkı eylemde saflaştırarak örgütlenme çabalarıyla durduruldu. En büyük kayıt dışı sektörlerinden biri olan gemi sökülümündeki emekçileri kanser gibi hastalıklardan, bölgede yaşayan halkın sağlığını bu zehirlerden korumaya çalışan bu mücadele emek-sermaye çelişkinin somut her durumunun aynı zamanda ekolojik bir çelişki barındırdığının bir örneği oldu.

Gemi yola çıkmıştı, ekoloji direnişleri İkizdere'de ve diğer yerlerde ya kazanım elde edemiyor ya da kısmi kazanımlar uzun süre korunamıyordu. Devlet 2023 öncesi her türlü halk direnişine daha pervasızca saldırıyordu. Ancak ekonomizmden sıyrılmış bir sendikal anlayış, kendini emek hareketi olarak konumlandıran bir politik ekoloji yaklaşımı, herkesi değil de halkın en direngen kesimlerini yan yana getirmeyi öne çıkaran mücadele anlayışı kısıtlı zamanı iyi bir planlamayla avantaja çevirebildi. Kitle böyle bir öncülüğün etkisiyle siyasi bir güç olabildi.

Kazanımların uzun vadede de korunması, yeni Sao Paoloların ve işçilerin canı pahasına halihazırda her yıl sökülülen onlarca zehirli geminin şirket kârları yerine her türlü çevre ve halk sağlığı önlemleriyle bilimsel yöntemlerle dönüştürülmüş bir alan olması için şimdi sıra bu örgütlülüğü kalıcılaştırmada, kentin tüm politik ve ekolojik gündemleriyle yakından ilişkilenede. Geç değil, hemen şimdi, direnişe, örgütlenmeye.

Büyük Kurtuluş

Kai Heron

Çeviren: Nazlıcan Demir

Yakın zamanda Sidecar'da yazdığı bir yazıda Matthew Huber, iklim ile ilgilenen Sol'un bazı kısımlarını etkilediğini söylediği 'ıvır zıvır ekolojizme' ve başarı şansı olmayan 'ütopyacılığa' karşı bir 'Marksist alternatif' sunduğunu iddia ediyor. Yakın zamanda yayınlanan iki kitapta - Aaron Vansintjan, Andrea Vetter ve Matthias Schmelzer'in The Future is Degrowth (Gelecek Küçülmede) kitabı ve Drew Pendergrass ve Troy Vettese'nin Half-Earth Socialism (Yarı-Dünya Sosyalizmi) kitabı - bu hastalıkların kanıtlarını bulan Huber, solun ütopyacı kırsat cennetlerden uzaklaşması ve daha gerçekçi bir seçenek olan 'sosyalist eko-modernist... üretim dönüşümünü' benimsemesi için ateşli bir çağrı yapıyor.

Huber'in makalesi, çeşitli vesilelerle detaylandığı ve yakın zamanda yayınlanan Climate Change as Class War (Sınıf Savaşı Olarak İklim Değişikliği) adlı kitabında en sistematik halini bulan bir eleştiriyi tekrarlıyor. Kısmen Yeşil Yeni Düzen'i elde etmek için işçi sınıfının çıkarlarını gözetme argümanına, kısmen de Huber'in 'profesyonel yönetici sınıfın' çevreciliğiyle ilişkilendirdiği küçülmeye (degrowth) karşı bir

polemik olan kitap, 'eko-modernizm' olarak adlandırılan davayı ileri götürmeyi amaçlıyor.

Kısaca ifade etmek gerekirse küçülme savunucuları, çağdaş toplumda büyümenin fetişleştirilmesine son verilmesi, Küresel Kuzey'de enerji kullanımının ve hammadde üretiminin azaltılması ile zenginlik ve kaynakların küresel olarak adil bir şekilde dağıtılması çağrısında bulunmaktadır. Fosil yakıtların kullanımının durdurulması, gezegenin zarar gören ekosistemlerinin yenilenmesi ve herkesin iyi bir yaşam kalitesine sahip olması için bunların gerekli olduğunu iddia ediyorlar. Böyle bir program, Küresel Kuzey'deki pek çok kişi için kaynak ve enerji kullanımının azaltılmasını gerektirecektir ancak bunun çileciliğe (asceticism) yol açması bir zorunluluk değildir. Bunun aksine destekçileri böyle bir programın, ekolojik sınırlar içerisinde müşterek lüksü mümkün kılacağını savunuyor. Küçülme hareketi içinde anlaşmazlıklar olsa da taraftarlarının çoğu, gıda üretiminin yerleştirildiği, insanların kendilerini etkileyen konular üzerinde demokratik kontrole sahip olduğu, yenilenebilir enerji altyapısının merkezleştirilerek kolektif olarak sahiplenildiği ve toplu taşımının yaygın olduğu bir gelecek öngörmektedir.

Huber ve Leigh Phillips gibi sol eko-modernistler için bu hareket, 'daha azın politikası' olup, işçileri enerji ve kaynak kullanımını azaltmaya çağırarak işçiler arasında tutulmayan ve ulaşılamaz olmaya mahkum, doğrudan bir orta sınıf gündemidir.

Huber'e göre sorun, Küresel Kuzey'in proleterleşmiş gruplarının tüketim alışkanlıkları değil, bundan ziyade çok fazla tüketen ve gezegeni yok ederek, fosil yakıtlardan kâr elde eden kapitalist sınıfın faaliyetleridir. Dolayısıyla ele alınan sorunun panzehiri; sınıf mücadelesi, daha güçlü sendikalar ve Yeşil Yeni Düzen'e giden parlamenter bir yoldur.

Bu açıdan bakıldığında, küçülmeciliğin yerel ve tikel olana yönelimi ve sınıf mücadelesi konusundaki görece sessizliği, sosyalist kurtuluşun önünde aşılabilir engeller yaratmaktadır. Buna karşılık eko-modernistler ise büyük ölçekli nükleer enerji projeleri, hidroelektrik barajlar ve endüstriyel bir tarım önermekte ve Marksist gelenek doğrultusunda düşünmenin ve hareket etmenin bu anlama geldiğini savunmaktadır. Sermayenin büyük ölçekli sanayisi ve dünya üreticilerini sömürmesi, işçi sınıfının üretim araçlarına el koyması yoluyla sermayenin ortadan kaldırılması için bir zemin hazırlamaktadır. Huber'in sözleriyle, "endüstriyel kapitalizm, toplumun tamamı için kurtuluşu ve özgürlüğü mümkün kılmaktadır. Endüstriyel bolluğun toplumsal kontrolüne dayanan bu özgürlük tahayyülü, kitleleri sosyalist mücadeleye seferber etmenin anahtarıdır."

Sidecar katkısında Huber, sanayinin toplumsal kontrolünün yeşil dönüşümün önündeki başlıca engeli, yani sermayenin kâr arayışını ortadan kaldıracığını da ekliyor. "Çevresel çöküşü durdurmak için bilinen tüm teknolojik yollar, toplumsal üretim biçimi tarafından prangaya vurulmuştur. Bu yollara Huber'in verdiği örnekler arasında yenilenebilir enerji, yeşil nitrojen üretimi ve laboratuvar eti bulunuyor. Huber metnin devamında, "Ütopik eko-sosyalistler muhtemelen bu "teknodüzeltilmelerle" - kapitalist toplumsal ilişkilere meydan okumayan teknolojik çözümlerle - alay ederken, eko-modern sosyalist bir perspektif ise kapitalist toplumsal ilişkilere meydan okumadığımız sürece bu teknolojilerin geliştirilemeyeceği konusunda ısrarcı olacaktır" diye ekliyor.

Huber'in Sınıf Savaşı Olarak İklim Değişikliği isimli kitabı, arzu edilen post-kapitalist gelecekler tartışmasını ilerletmek için çok şey

yapan eko-modernist pozisyonun şimdiye kadarki zirvesi olmuştur. Kitabın sınıf mücadelesine, ölçekli düşünmeye, bir mücadele alanı olarak devlete ve geçiş dinamiklerine yaptığı vurgular değerli katkılardır. Huber'in Sidecar makalesi, bu temaların birçoğunu yineleyerek soyut ütopyik spekülasyonlardan ziyade 'tarihsel ekonomik koşullar'ın Marksist bir incelemesi temelinde yeşil bir geçiş hayal etme ihtiyacını vurguluyor.

Marksist bir perspektiften küçülmeye getirilecek önemli eleştiriler olduğuna şüphe yok. Marksizm'in kapitalizm eleştirisi, emeğin ve doğal dünyanın sömürülmesi yoluyla değeri gerçekleştirmesinin tarihsel olarak belirlenmiş yolunun incelenmesinden doğarken, küçülme bunun yerine soyut bir "büyüme" eleştirisini tercih etmektedir. Bu sadece bir terminoloji farklılığından daha fazlasıdır. Küçülmenin basitleştirilmiş kavramsal aygıtı, yeşil bir geçişin siyasi çıkarlarını öylesine belirsizleştirmiştir ki anti-kapitalistlerden tutun, yeniden dağıtım ve tüketimin azaltılmasına yönelik reformist bir politika izleyenlere kadar çeşit çeşit birbiriyle uzlaşmayan gelenekler tarafından benimsenmiştir. Ancak Huber, üzerine düşünüp taşınmadan Marksizmi eko-modernizmle hizalayarak, eko-modernist olmayan ama yine de tüm insan ve insan dışı yaşam için yaşanabilir bir gezegen arayışında olan ve kapitalizmin devrimci bir şekilde ortadan kaldırılması için çabalayan Marksist alternatifleri gizlemektedir.

Sınıf Savaşı Olarak İklim Değişikliği kitabının merkezinde, başarılı bir iklim politikasının dünya nüfusunun çoğunluğunu kendi safına çekmeyi başarması gerektiği iddiası yer alıyor. Huber'in haklı olarak iddia ettiği gibi, bu çoğunluk sayısız biçimiyle 'küresel proletarya'dır: imalat emeği, hizmet işçileri, kayıt dışı işçiler, tarım işçiliği, ücretsiz çalışma, yeniden üretim emeği ve daha fazlası. Dünyanın sömürülen ve ezilenlerinin mücadelede nasıl birleşebileceği meselesi elbette herhangi bir sol siyaset için hayati bir konudur. Bu göz önüne alındığında, Huber'in bu soruyu yanıtlamaya çalışmaması çok daha çarpıcı bir hal alıyor. Sınıf Savaşı Olarak İklim Değişikliği kitabına düştüğü bir dipnotta Huber, çalışmasının kapsamını açıkça daraltmaktadır:

"Bu kitaptaki sınıfa dair analizim çoğunlukla ABD bağlamına odaklanacak... Sınıflı bölgesel terimlerle analiz etmenin haklı bir temeli olmasa da - sanki belirli sınıflar yalnızca ulusal sınırlar içinde yer

alıyormuş gibi - bu analitik odağın bir nedeni, ABD siyasi kültürünün küresel olarak iklim eyleminin önündeki en büyük engel olduğu gerçeğidir... Kendi akademik (ve kişisel) uzmanlığımın Amerikan Çalışmaları ve ABD siyasetine dayandığımı da itiraf edeceğim."

Bu dipnot, metodolojik milliyetçiliğin kabulü anlamına gelmektedir. Eğer amaç dünya nüfusunun çoğunluğuna hitap etmekse bu, küresel işçi sınıfının tüm karmaşıklığıyla analiz edilmesi ile sonuçlanmalıdır, bu sınıfın ABD'de yaşayan azınlığının analiziyle değil. Üstüne üstlük, eğer "ABD siyasi kültürü" gerçekten de iklim eyleminin önündeki en büyük engellerden biriyse, bu analiz sadece ABD'nin iç siyasi ekonomisinin değil, aynı zamanda dünyanın önde gelen emperyalist gücü ve savaşların, darbelerin, yaptırımların, 'kalkınma programlarının', 'insan hakları müdahalelerinin', suikastların ve dünyanın işçi sınıflarını ve işçilerin yaşamlarının bağlı olduğu ekolojik sistemleri harap eden silah satışlarının düzenleyicisi olarak dış rolünün de sorgulanmasını içermelidir.

ABD sınıf siyasetinin kapsamlı bir analizi, çevredeki emperyal yağmanın ABD'deki sınıf çıkarlarını ve mücadelelerini nasıl şekillendirdiğinin de dikkate alınmasını içermelidir. Ancak Huber, iklim adaleti politikalarına yönelik eleştirisinde bu sorgulama hattını kategorik olarak dışlıyor: "genellikle iklim adaleti politikaları, verilen mücadeleyi sermaye ile uluslararası işçi sınıfı arasındaki küresel bir sınıf mücadelesi olarak değil, Küresel Kuzey ile Küresel Güney arasındaki bir mücadele olarak bölgesel terimlerle açıklıyor. Jason Hickel'in değer transferleri ve eşitsiz ekolojik mücadele üzerine yaptığı çalışmayı, "geliri" ücretlere ve sermaye sahipliğine göre ayırt etmede başarısız olan bir küçülme paradigmasına örnek olarak göstererek bu tür akademisyenlerin yanlış bir şekilde, "ister sermayeye ister emeğe aksın, tüm gelirin bir ekolojik emperyalizm biçimi olduğunu varsaydıklarını" yazıyor.

Bu yaklaşım Huber'i emperyalist tahakkümle ilgilenen bir siyaset ile sınıf mücadelesine odaklanan bir siyaset arasında yanlış bir ikiliğe

götürmektedir. Walter Rodney, Samir Amin ve Sam Moyo gibi sömürgecilik karşıtı Marksistlerin uzun süredir savunduğu gibi bu, bugün işçi sınıfı siyasetinin temel meselelerinden birini - ezilen halkların kendi ulusal kaderlerini tayin hakkını - görmezden gelmektedir. Enrique Dussel'in açıkladığı gibi, Marx yazılarında defalarca küresel kapitalizmin analizinin hem 'bağımlılık' ve 'artı-değerin daha güçlü sermaye tarafından çıkarılması' ile tanımlanan 'kapitalist uluslar' arasındaki rekabet ilişkilerini hem de sınıf mücadelesi ilişkilerini ya da 'bir sınıfın diğeri tarafından, emeğin sermaye tarafından sömürülmesini' araştırması gerektiğini ima etmiştir.

Ayrıca Huber'in Hickel'e yönelik eleştirisi, değer transferlerinin ve eşitsiz ekolojik mücadelenin merkezdeki işgücü isyanlarını azaltmak için nasıl kullanıldığına dair zengin bir akademik birikimi de görmezden gelmektedir. Örneğin Utsa ve Prabhat Patnaik, emperyalist dünya sisteminin, para birimlerini güçlendirmek ve Küresel Kuzey'deki hem kapitalistlerin hem de işçilerin yaşam standartlarını yükseltmek için çevre ülkelerdeki para birimlerinin değersizleştirilmesine nasıl dayandığını anlatırken, Gurminder Bhambra, Avrupa-Amerikan refah sistemlerinin kütüğünü kolonyal yağma ve sömürüdeki kökenlerine kadar götürüyor. Bunların hiçbiri merkezdeki işçilerin sömürülmediği anlamına gelmiyor; sadece onları çevredeki meslektaşlarıyla karşı karşıya getiren kapitalist bir sistemden faydalandıklarına işaret ediyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde ya da Avrupa'da kahve içiyor, çikolata yiyor, telefon sahibi oluyor ya da kıyafet giyiyorsanız, büyük olasılıkla çevredeki toprakların ve emeğin süper-sömürüsüne katılıyorsunuz. Bunu kabul etmek, anlamlı bir enternasyonalizmin ön koşuludur. Küresel Kuzey'in enerji ve kaynak kullanımı, gezegenin biyofiziksel sınırlarını aşmadan dünyanın geri kalanına yayılamayacağından, anti-emperyalist politika, birçok işçi de dahil olmak üzere, merkezdekilerin toplam tüketimlerini azaltmalarını gerektirir.

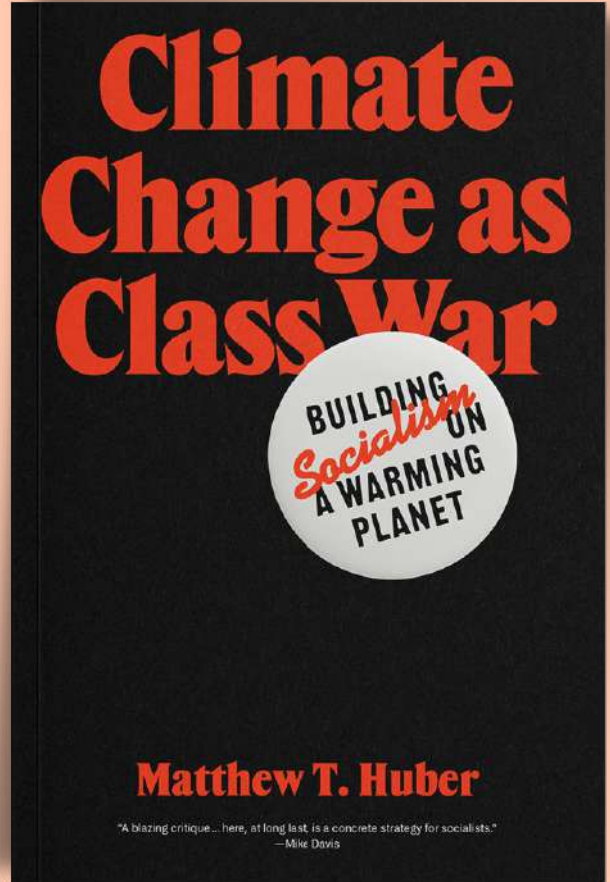
1848'de Marx ve Engels, 'her ülkenin proletaryası elbette öncelikle kendi burjuvazisiyle hesaplaşmalı' diye yazdı. Huber'in Marksist politikaya yaklaşımını hayata geçiren şeyin bu alıntı olduğunu, endişe duyarak, söyleyebilirim. Ancak 1869'a gelindiğinde Marx, sömürge ülkelerdeki işçiler için bunun, dünya işçi sınıflarını 'düşman saflara' bölen sömürge sorununu çözmeden

mümkün olamayacağını farkına varmıştı. Marx'ın savunduğu ve tarihin de doğruladığı gibi, işçiler genellikle Huber'in öngördüğü türden bir kitlesel seferberliğe zorluk teşkil eden, birbiriyle çatışan çıkarlara sahiptir. Onun 'gezegensel proletarya' fikri, çatışan çıkarların, kadın düşmanlığının, ırkçılığın ve şovenizmin işçilerin arasını nasıl açtığını anlamıyor. Bu fikir, ortak çıkarların nesnel bir gerçeklik olmaktan uzak, mücadele içinde ve mücadele yoluyla oluşturulması gerektiğini kabul etmeyi reddediyor. Gerçekten de, Huber'in emperyalist merkezlerde bir Yeşil Yeni Düzen uygulama önerisinin bu tür karmaşık gerçekleri göz ardı etmesi özellikle endişe vericidir. YYD'ni eleştirenlerin savunduğu gibi, bu tür bölünmeleri dikkate almayan bir yeşil geçiş, yalnızca neo-sömürgeci ve ekolojik olarak sürdürülemez emek, toprak ve kaynak sömürüsü ilişkilerini pekiştirecektir.

Sermayenin ortadan kaldırılmasını üretici güçlerin kurtuluşu olarak görmek yerine bunu, kapitalist sanayileşmenin sunabileceğinden daha zengin ve çeşitli teknolojiler ile sosyo-ekolojik ilişkiler arasından, dünya üreticilerinin seçim yapmakta özgür bırakılması olarak görmek daha doğrudur. Elbette çağdaş tıbbi gelişmeleri, yeşil çelik üretimini veya lityum pilleri reddetmek akıllıca olmayacaktır ancak su kıtlığına, öngörülemeyen hava olaylarına ve jeopolitik istikrarsızlığa mahkum bir dünyada nükleerden kaçınmak isteyebiliriz. Sentetik gübre üretmek için 'yeşil hidrojen' kullanmak yerine, halihazırda küresel olarak tüketilen kalorilerin %50 ila %70'ini sağlayan, daha az yüksek enerjili çiftlik dışı girdilerle ve endüstriyel tarıma kıyasla daha fazla biyoçeşitlilik ve iklim esnekliğe sahip agroekolojik tarım sistemlerini desteklemeyi ve yaygınlaştırmayı düşünebiliriz.

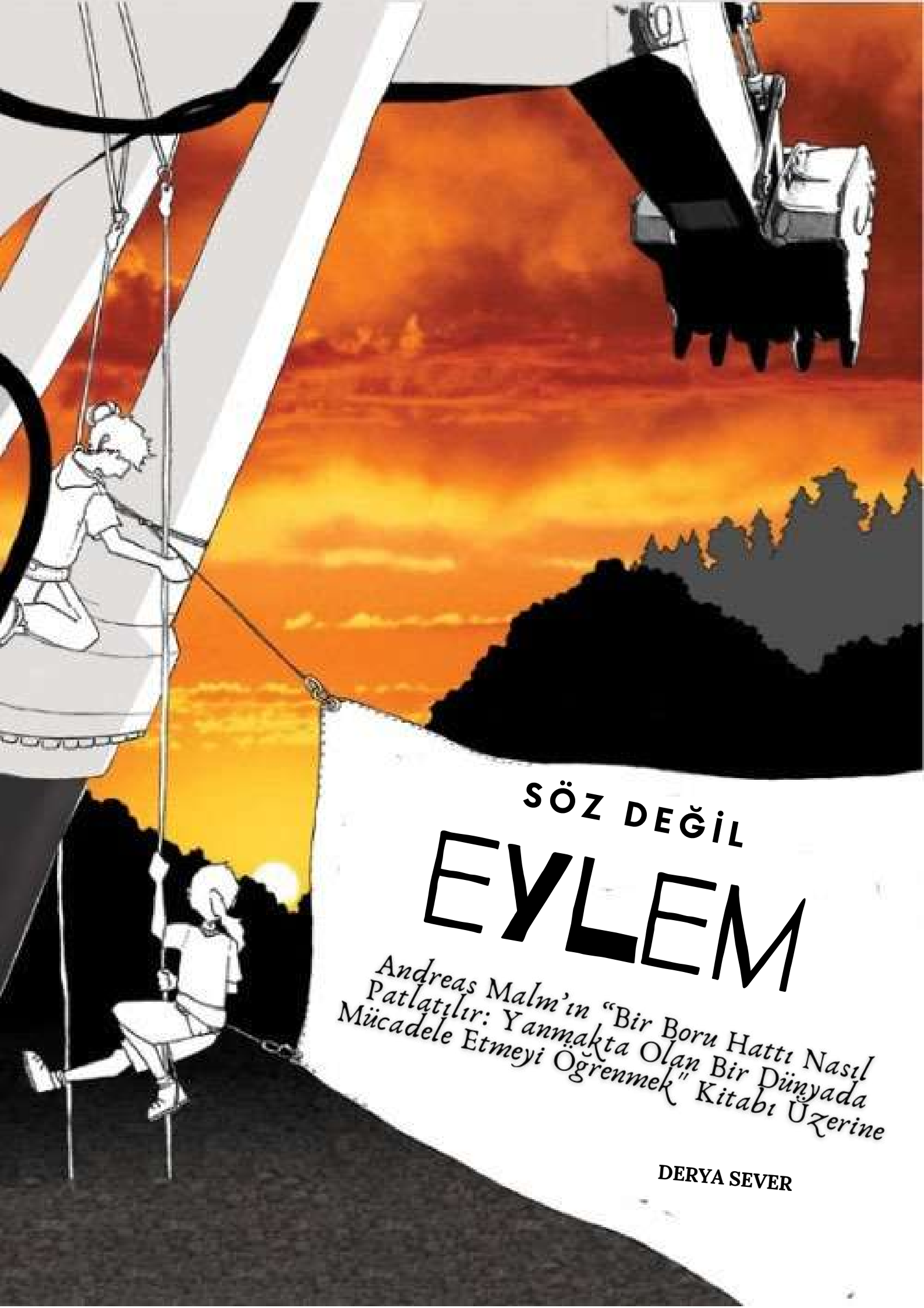
O halde soru, teknolojiyenin ya da - sanki mümkünmüş gibi - teknolojiye karşı olmak değildir. Mesele, uygun teknolojilerin benimsenmesi ve ilgili ölçeklerde enerji ve gıda sistemlerinin kolektif olarak yönetilmesidir. Huber'in vizyonuna kıyasla umut verici bir alternatif, bağımlılık ilişkilerinin ve eşitsiz ekolojik mücadelenin ekolojileri nasıl tahrip ettiğini ve hem merkezdeki hem de çevredeki işçileri nasıl sömürdüğünü anlayan anti-emperyalist bir eko-komünizmde yatmaktadır. Böyle bir siyaset, sömürge tazminatları, teknoloji transferleri, gıda egemenliği, toprak iadesi, yaptırımların kaldırılması, işgallerin sona erdirilmesi ile özgür ve

bağımsız olarak gelişmek için atmosferik alan talepleriyle uyumlu bir şekilde, Küresel Kuzey'deki sömürülen ve ezilenlerin ihtiyaçlarını karşılayan mücadele ve ekolojik geçiş stratejileri geliştirmenin zorlayıcı görevini üstlenmelidir. Bu çetrefilli sorun, ABD işçi sınıfı Yeşil Yeni Düzen'i kazanana kadar ne geçiştirilebilir ne de ertelenebilir. Huber, sermayenin kâr peşinde koşmasının kolektif kurtuluşumuzu engellediği konusunda haklı. Onun gözden kaçırdığı şey, benzer şekilde eko-modernizmin de herkes için uygun bir dünyayı engellediğidir.

Kaynak:

<https://newleftreview.org/sidecar/posts/the-great-unfettering?s=09>

SÖZ DEĞİL

EYLEM

Andreas Malm'ın "Bir Boru Hattı Nasıl Patlatılır: Yanmakta Olan Bir Dünyada Mücadele Etmeyi Öğrenmek" Kitabı Üzerine

DERYA SEVER

2016 yılında Ende Gelände (Buradan Ötesi Yok) iklim aktivist grubu Almanya'da kömürle çalışan devasa elektrik santrali Schwarze Pumpe yani kara pompa çevresindeki maden ve demiryolu raylarını hedef aldı. Kömür tedarikini bloke eden grup, santrali işgal etti. Bu işgal sonucunda santralin sahibi şirket Vattenfall, elektrik üretimini kısa bir süre de olsa askıya almak zorunda kaldı ve kısa bir süre sonra şirket maden sahasını genişletme planlarını rafa kaldırdı. 1995 yılından beri iklim hareketinde yer alan aktivist sosyalist yazar Andreas Malm bu ekotaj (ekolojik sabotaj) eyleminde yer alan aktivistlerden biriydi. Malm, bu kitabında kapitalist sistemin ve siyasi iktidarı elinde tutan kapitalist sınıfın yarattığı ekolojik yıkımı engellemek için, pasif iklim protestolarının, iklim yürüyüşlerinin ve bu sermaye odaklarından taleplere odaklanan müzakereci anlayışın ötesinde, sistemi kesintiye uğratan kitle şiddetini ve fiili meşru mücadele biçimlerini de içere sivil itaatsizliğe odaklanan etkin bir iklim direnişinin zorunluluğunu ve aciliyetini savunuyor.

1995'teki ilk COP'tan geçen yılki COP26'ya kadar geçen 27 yıllık süreçte, karbon emisyonları söz verilenlerin aksine dünya çapında yüzde 60 arttı. Dünyanın en büyük petrol ve gaz üreticisi ABD, boru hatlarını uzatarak 1.3 milyon km'ye ulaştırdı.

Bir Boru Hattı Nasıl Patlatılır

Andreas Malm

İngilizceden Çeviren: Kurtay Kağan İşitan

kömürü çıkarmaya devam ediyor. Tüm bunlar olurken en soğuk ormanların yer aldığı Sibiryaya, yanı sıra Amazonlar ve Akdeniz ormanları dev alevler içinde yandı, Pakistan'ın beşte birinden fazlası sular altında kaldı, Myanmar, Filipinler ve Latin Amerika'daki kasırgalar on binlerce insanı öldürdü, kuraklık Orta Doğu'yu ele geçirdi. İklim felaketleri daha yaygın, daha şiddetli, daha yıkıcı. Ve artık emperyalist ülkeler bu zararlardan azade değil. Bu ülkeler kendi yeniden inşasını hızla yapabilecek kaynaklara sahipken ve bu yeniden inşa kimi sermaye kesimleri için yeni yatırım ve nüfuz alanları sağlarken diğer ülkeler için bu inşa daha fazla ekonomik ve siyasi bağımlılık yaratan, içsel bir olgu olan emperyalizmin yeşil renkte kendini yeniden ürettiği bir kapan işlevi görüyor.

Bilim insanları 1,5-2°C nin altında kalma konusundaki resmi hedefleri tekrarlıyor. Ancak dünya çapında fosil tabanlı üretim tesislerinin kapasitesinin yüzde 49'undan fazlası COP10'dan yani 2004'ten sonra faaliyete geçti. Her bir enerji tesisi yaklaşık kırk yıllık bir finansal ömre sahip, yani yatırımcının bakışından 2022'de açılan bir tesis 2062'ye kadar çalışır durumda olmalı. Bu, 2°C'nin altında kalma hedefinin fosil sermayenin bütçesini çökerteceği anlamına geliyor, ki kapitalist sistemin bunu kendi rızasıyla kabul edeceğini düşünmek saflık olacaktır.

Dünyasal ekosistemi ayakta tutan denge taşları bir bir devrilirken ve devletlerin sermaye çıkarlarını müzakere ettiği zirveler ve iklim yerine bu çıkarlara uygun izlenen politikalarla çok fazla zaman

kaybedilmişken, egemen sınıflar üç maymunu oynuyor ve halkçı iklim hareketinin çaldığı tüm sirenleri duymazdan geliyor. Ateşten çember gitgide daralıyor ve biz, yani doğa, yaşam ve ölüm seçeneğinin ortasında, siyasi iktidarların asla eyleme geçmeyeceğini biliyoruz. Fosil yakıtları ortadan kaldırma mücadelesinde tek yol barışçıl protestolar mı olacak? Düşmana karşı bu yeterli olacak mı? İklim mücadelesinin bir amacı da egemen sınıfın kendilerini ateşin içinde hissetmelerini sağlamak ve daha fazla yıkıcı yatırım yapmalarını önleyecek unsurlar yaratmaktır. Bu kâr ve yok ediş döngüsünü kırmanın yolu sermayenin temsilcisi fiziki, düşünsel, kültürel şiddet aygıtı devletin zoruna karşı stratejik bir zoru koyabilmektir.

Malm, şiddetin başarı getiremeyeceğini ve sözde Afrika'dan Orta Doğu'ya, tarihteki kolektif mücadelelerin başarılı olmadığını savunan Yi modelini ve stratejik pasifistleri, sterilize edilmiş, gerçekçi değerlendirmelerden yoksun ve iklim mücadelesi için yetersiz bir kullanma kılavuzu olarak değerlendiriyor. Malm'a göre bir yandan korona ya da ekonomik durgunluklara rağmen dur durak bilmeden yoluna devam eden meta dolaşımı, finansal genişleme, emeğin ve doğanın temellük altına alınarak ucuzlatılması ve artan emisyonlar, diğer bir yandan çökmekte olan ekosistemler, kapitalist üretim tarzının yarattığı ataletten ötürüdür. Malm karşı argüman olarak iklim mücadelesinin alternatiflerinin tarihteki insan hakları, sivil haklar ve özgürlük direnişleri olduğunu karşılaştırmalı bir şekilde öneriyor. İran'dan, Nijerya'ya, Haiti'den ABD'ye ve Filistin'den Güney Afrika'ya emperyalist işgallere, köleliğe, kadın hakları ihlallerine, apartheida karşı kitlesel mücadeleler, kolektif sabotajlar ve eylemlerle halklar statükoyu aşındırırken kısmi başarılar elde etmiştir. Örneğin, süfrajetlerin İngiltere'de kadınlara oy hakkı verilmesi için seçtiği eylem taktiği canlılara zarar vermeden yapılan mülkiyet imhaları, açlık grevleri, devasa mitinglerdi. Onlar için "Söz Değil Eylem" öne çıkıyordu.

İklim mücadelesini tüm bu direnişlerden ayıran özellik tüm dünyayı kapsamı ve herkes için yaşanır bir dünya için zamanımızın kalmamış olması. Kolektif bir geleceğe giden yollar hızla daralmaktadır. Malm'a göre bir şansa sahip olmak adına tüm emisyon yayan cihazların toplu üretimine küresel çapta yasak getirilmelidir. İklim hareketi karbondioksit yayan tüm yeni cihazlara zarar verip yok etmeliler ki ateşe yatırım yapan kapitalistler mallarının çöpe gideceğini bilsinler. Bu bağlamda

Malm, Hindistan'daki Naksalitlerden, Nijer Deltası'nın kurtuluş hareketine, Yemen'den Fransa'daki Sarı Yeleklilere kapitalist fosil kaynaklara ve mülkiyete odaklanan örneklere yer veriyor.

Emisyonların ve iklim adaletsizliğinin hatırı sayılır kaynaklarından biri de sermayenin SUV'ları, jetleri ve yatlarıdır. İsveç'te Kabileler olarak adlandırılan eylemci grup, bir gecede 1500'den fazla SUV'u geçici olarak etkisiz hale getirdi. Amaçları sahiplerine ne kadar çok emisyona neden olduklarını bildirmektir. Malm'a göre kapitalist mülkiyet dünya üzerinde sonsuza kadar ayakta kalamayacaktır. Bu mülkiyet tutkusu, bizleri dünyamızı kaybetme bedeliyle karşı karşıya bırakırken tarihin akışı devrimleri sahneye yeniden çağıracaktır.

Kitabın iklim hareketine iletmek istediğini belki de en güzel Ulrike Meinhof şu şekilde söylemiş; "Protesto şu ya da bu bana uymuyor dememdir. Direniş, bana uymayan şeyin artık gerçekleşmemesini sağlamamdır".

Bir Boru Hattı Nasıl Patlatılır
Yanmakta Olan Bir Dünyada Mücadele
Etmeyi Öğrenmek
Andreas Malm
Ayrıntı Yayınları

Ekoloji hareketinin 'omertası'

Cemil Aksu

Türkiye'de çevre ve ekoloji hareketinin en temel gündemi ormanları savunmak. Ormanlarımızın yıkımına neden olan en büyük uygulama; orman alanlarının madencilik, turizm, altyapı vb. tesisler için ormancılık dışı amaçlarla kullanımlara tahsis edilmesidir. 2004-2020 arasında 750 bin hektar büyüklüğündeki ormanlık alan, ormancılık dışı kullanım için tahsis edildi. Büyük ormanların parçalanarak küçük alanlara dönüştürülmesi de son 11 yılda yüzde 56 arttı. Ekonomik krizin bir etkisi de ormanların odun için kesilmesi oldu. Sadece son dört yıl içinde (2017-2021) 15,5 milyon m³'ten, 27,7 milyon m³'e çıkan endüstriyel odun üretiminde yüzde 78,7'lik bir artış yaşanmıştır. Yani iktidarın tam desteği ile şirketler ormanları yok etmek için hücum halindedir.

Bunun bir örneği de aylardır Şırnak'ın Cizre ilçesinde yaşanıyor. Tam bir keyfiyet ile aylardır süren ağaç kesimi artık Google Earth'ten bile görülüyor. Şırnak Barosu'nun yaptığı açıklamaya göre bölgedeki ormanlık alanın yüzde 10'u yok edilmiş durumda birkaç ayda. Kesilen ağaçlar TIR'larla başka bölgelere, illere gönderilerek odun olarak satılıyor.

Bölge Kürt bölgesi olunca ağaçları savunmak bile terör faaliyeti olarak değerlendiriliyor. Kürt illerinde orman yakmanın, ormansızlaştırmanın, baraj yapmanın vb. hepsinin nedeni "güvenlik"!

İktidar ve yereldeki temsilcileri valiler "güvenlik" gerekçesi ile konserlerden kadın cinayetlerine karşı eylemlere, halkın yangınları söndürmek için seferber olmasından gençlerin uyuşturucu kullanımına karşı örgütlenmesine kadar her şeyi yasaklayabiliyor. Batı kamuoyu, iktidarın diğer her konudaki açıklamasını şüphe ile karşılarken bu "güvenlik" gerekçesini büyük oranda destekliyor. İktidarın Kürtleri, onların her türlü talebini "terör" olarak damgalaması Batı'da büyük oranda başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Elbette iktidarın bu başarısında başta CHP olmak üzere ulusalcı hatta kendine sol, sosyalist diyen parti ve kesimlerin de dolaylı desteğinin büyük payı olduğunu söylemek lazım. Çünkü iktidar örneğin ekonomi, laiklik, kadın hakları gibi konularda ne söylerse söylesin inanmayan, şüphe ile yaklaşan kendini ulusalcı, demokrat, yurtsever, Atatürkçü, solcu, sosyalist, feminist, çevreci, ekolojist vb. olarak adlandıran kesimlerin büyük çoğunluğu Kürt sorununu hala "dış güçler" in bir oyunu "terör sorunu" olarak görüyor ve iktidarın bu konudaki her türlü açıklamasını derhal kabul ediyor.

Bu yaklaşım ekolojik yıkım ile ilgili konularda da hemen kendini gösteriyor. Kürt illerindeki madencilik, yol, kalekol inşaatı, odun üretimi vb. nedenlerden dolayı yaşanan ekolojik yıkım karşısında Batı illerinden hep cılız sesler çıkıyor. Bunun bir nedeninin korku iklimi olduğunu görüyoruz elbette. İktidar Batı'daki ekolojik yıkımla ilgili eylemlere belli oranda müsamaha gösterirken mevzu Kürt illerindeki sorunlara dikkat çekmek için yapılacak eylemlere gelince kesinlikle yasak koymayı, konuyu dile getirenlere karşı da gözaltı, tutuklama yoluna başvuruyor.

Bati'daki muhalif güçlerin Kürt Sorunu ile ilintili her türlü konudan uzak durmasını sopasını göstererek sağlıyor. Fakat sorun sadece bu değil, olamaz.

Asıl mesele kuşkusuz en genel olarak AKP Karşıtları olarak tanımlanan kitlede olduğu gibi, çevre ve ekoloji hareketinin ulusalçı, milliyetçi zehirlenmeden kurtulamamasıdır. Savaş, militarizm karşıtlığı ekoloji hareketinin en temel özelliği olmasına rağmen Türkiye'deki ekoloji hareketinde savaş karşıtlığı hep zayıf olmuştur. Bunun temel nedenlerinden birinin hareketin ekoloji yıkıma neden olan konuları baştan beri "siyasetler üstü" bir sorun olarak ele alınmasıdır. Ekolojik yıkımın siyasetler üstü olduğu savunusu, ekoloji hareketinin en önemli özelliği olarak da savunulmuştur, savunulmaya devam edilmektedir. İşin kötüsü "siyasetler üstü" tezini savunanların da kompleksli bir soldan türemesidir. Çevresel sorunların herkesi etkilediği, bundan dolayı da herkesin bir araya gelerek bu sorunların üzerinden geleceğini savunan bu "siyasetler üstü"lük ideolojisi nedeniyle, gerici bir uzlaşmaya dayalı bir çevrecilik hareketi gelişmiştir. Eski devrimci ile MHP ya da Milli Görüşçü birinin örneğin bir HES projesine karşı aynı platformda bir araya gelmesi, ortak eylem yapması bu açıdan övgüyle bahsedilen bir olay olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte bu "ortaklaşma"nın belli konular hakkında sessizlik anlaşması üzerine inşa edildiği gerçeği pas geçilmiştir. Böylece en temel demokratik hak arama hareketinin demokrasi içeriği boşaltılmıştır. Geçmiş dönemin ekoloji hareketinin temel derslerinden biri budur: Kürt sorunu gibi herkesi "bölen", uzlaşmazlık yaratan konularda demokratik tartışma ortamı yaratamayan, hiçbir hareket birleştirici demokratik bir hareket olamaz, olamıyor.

Ekoloji hareketi –hep söyleyegeldiğim gibi– kapıdaki düşmanı kovmak can havliyle geliştirdiği bazı edaları ayağına dolanmış durumdadır.. Bu edalarından biri de belli konulardaki "omerta"sıdır. Son yıllarda ekoloji hareketinin bu "omerta"sının bozulması için zayıf da olsa değerli adımlar atılmaya başlandı. Türkiye'deki yerel çevre platformlarının bir araya gelerek kurduğu Ekoloji Birliği'nin eşsözcülüğü benimsemesi ve eşsözcülerinden birinin Kürt illerinde örgütlü olan Mezopotamya Ekoloji Hareketinin üyelerinden seçilmesi bu konudaki olumlu adımlardan biridir. Üç yıl önce kurulan Polen Ekoloji Kolektifi ise başından itibaren Kürt illerindeki ekolojik yıkımı,

Marksist bir bakış açısıyla, Türk burjuva sınıfın sömürgeciliği olarak değerlendirerek bu konuda ilk kez ulusalçı, milliyetçi yaklaşımlara açıkça cephe aldı. Bir diğer adım ise, Kazma Bırak Kampanyasıdır. Polen Ekoloji Kolektifi'nin çağrısıyla başlayan kampanya Akdeniz'deki fosil gaz çıkarma için girişilen rekabete karşı Türkiyeli, Yunanistanlı ve Kıbrıslı ekoloji örgütleri ortak barış ve iklim mücadelesi vermesi için bir girişim oldu. Kazdağları İstanbul Dayanışması'nın sosyal medyasının Kürt illerindeki gelişmelere karşı savaş karşıtı tavrını da belirtmek gerekiyor.

Demokratik Toplum Kongresi (DTK), Özgür Kadın Hareketi (TJA), Demokratik Bölgeler Partisi (DBP), Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Mezopotamya Ekoloji Hareketi'nin çağrısı ve organizasyonu ile gerçekleşen Cudi Yürüyüşü, çevre hareketindeki omertayı bozmak için bir fırsat yarattı. Polen Ekoloji Kolektifi ve Yeryüzü Ekoloji Kolektifi destek açıklaması yaparak yürüyüşe katıldılar. Birçok yerel çevre örgütü yanında sendika ve meslek örgütlerinin kurduğu İklim Adaleti Koalisyonu'nun Cudi Yürüyüşü'ne çağrı yapması, İstanbul'da yapılan çağrı açıklamasına pankartıyla katılması ve Cudi Yürüyüşü'ne katılması da çok önemli bir adımdır. Cudi Yürüyüşü'ne EGEÇEP ve Muğla Çevre Platformu da pankartlarıyla katıldılar. Bunlar belki nicelik açısından sembolik bulunabilir ama bir bilinç düzeyi açısından geliştirilmesi, güçlendirilmesi gereken adımlardır. Çevre ve ekoloji hareketi yıllardır varolan "omerta"yı bozduğu oranda gerçek demokrasi potansiyelini harekete geçirecektir. Ve bunu yapabildiği oranda ekolojik yıkımı durduracak bir güç yaratacaktır.

Navkiran Kaur ve Amritpal Singh Kaleka'nın Ocak 2022'de Intechopen'da yayınlanan 'Tozlaşan Böceklerin Mevcut Çağda Düşüşü' başlıklı makalesinde, böceklerin en verimli tozlayıcılar olduğunu ve onların varlık dengesi bozulduğunda canlıların besinsiz kalacağını belirtiyor. Tüm bitki türlerinin %87'si, çoğu böcekler tarafından taşınan hayvan tozlaşmasına ihtiyaç duyar. Çiçeklerin renkli yaprakları, kokusu ve nektarı, tozlayıcıları çekmek için gelişmiştir. Tozlaşma olmadan kır çiçekleri tohum oluşturamaz ve çoğu sonunda yok olur. Tozlanan mahsuller besinlerimizin büyük kısmını oluşturduğundan, hepimizi hayatta tutacak kadar kalori üretebiliriz ancak bu beslenme tarzı bizi hızla vitamin ve mineral eksikliğine götürür. Çilek, biber, elma, salatalık, kiraz, kuş üzümü, balkabağı, domates, kahve, ahududu, kabak, fasulye ve yaban mersini gibi sebze/meyve içermeyen bir beslenme demektir bu. Daha sıcak havalar patates, soya fasulyesi, buğday ve diğer mahsullere yönelmek için bir dizi böcek zararlısı ve patojeni getirecektir. Böcek sayısındaki azalmalar ekosistemlerin çökmesine neden olabilir.

Bununla birlikte, ormanların hızlı tahribatı daha önce hiç görülmemiş bir biyolojik çeşitlilik kaybı yaratıyor. Ekolojik krizin hızını azaltmak için emisyonları azaltmak, doğal yaşam alanlarını korumak, yüksek kirlenmiş yoğunluklu tarım alanlarının genişlemesini yavaşlatmak/durdurmak aciliyetini anlamalıyız. Fosil yakıtlar ile birlikte diğer ekstraktif faaliyetlerden daha hızlı uzaklaşmamız gerekiyor bu yüzden de. Canlı popülasyonlarına etki edebilecek eko-kırım projelerini nasıl bitirebiliriz, doğayı sömüren ve canlılık döngülerini engelleyen bu kapitalist sistemi nasıl sonlandırabiliriz üzerine çalışmalarımızı sürdürmeliyiz.

Alevilik ve Doğa-2

Mustafa Sazci

Orman üzerine ritüeller

Tahtacılar diye nitelendirilen Aleviler genellikle Ege - Akdeniz bölgelerine bağlı ormanlık kesimlerde yaşayan, Osmanlı iktidarı döneminde ve kısmen günümüzde ağaç işçiliğiyle uğraşan Alevî canlardır. Tahtacı ismini de ağaç işleri ile uğraşmalarından ötürü almışlardır.

Tahtacılar için orman, canlı bir bütündür. İnsanlar ve diğer canlılar gibi birbiriyle iletişim kuran, yardımlaşan varlıklardır. Hatta bu durum kimi efsanelerde ahaliden kimsenin ağaçların birbiriyle konuştuğunu duyduğu söylenceleriyle aktarılır. Tahtacılar göre ormandaki her bir varlığın hayati bir önemi vardır. Bu yüzden tahtacılar, ekolojik dengeyi sarsacak diğer canlıları tehlikeye atacak her şeyden kaçınırlar. Tahtacıların tığlayacakları ağaç genelde en yaşlı ağaçtır onun dışında diğer ağaçların güneş almasını engelleyen veya düzgün boy vermesini engelleyen ağaçları da tığlarlar (kesme kavramı Alevilerde kullanılmaz.).

Belirledikleri ağaçlara kemerbest bağlayan Tahtacılar, tığlamak için giderken yanında götürdükleri baltayı veya ağzını bezle sararlar ki yanından geçtikleri ağaçlar görüp incinmesin isterler. Ardından ağacın başında durup niçin tığladıklarını anlatıp, gönlünü alırlar. Ve şu gülbengi okurlar:

“Bismişah! Ormana çocuklarımın rızkını toplamak için geliyorum. Ekmeğimi, aşımı ormandan çıkartıyorum. Genç fidanı kesmiyorum, kestiğim ağaçlardan af diliyorum. Beni bu dağlarda kazalardan belalardan koru, kazancımı kabul eyle. Haram lokma, rızasız lokma hanemize girmesin. Kötüye, uğursuza yoldaş etme, yolumuz doğruluk yolu (hakikat yolu) olsun. Doğanın bütün nimetlerine aşk ile.”

Bu gülbenkten sonra beklerler, eğer bir nişan gelirse o ağacın rızasının olmadığını düşünür tıglamazlar. Eğer gelmezse ağaca bağlı olan kemerbest söküp niyaz eder ve tıglarlar.

Son olarak Aleviler, her gülbenklerinde ilk önce kendisi dışındaki canlılar için iyi dilekte bulunurlar, örneğin Dersimli Alevilerin güneş doğarken ve batarken ellerini güneşe doğru uzatıp okudukları bu gülbang ile örneklendirmek yeterli olacaktır:

Ya tija homete, (Ey kainatın ışığı)
Tenga ma de birese, (Dar günümüzde imdada yetiş)
Raver can u roy de, (Önce cana ve ruha)
Wo u bırayı de, (Kız ve erkek kardeşlere)
Xal u wereziya de, (Dayı ve yeğenlere)
Ded u dezayi de, (Dedelere ve torunlara)
Dar u kemeri de, (Ağaçlara ve taşlara)
Verge yavani de, (Yabandaki aç kurtlara)
Dıma ki ma neçari de. (Ondan sonra da bu načara (bana) yardımcı ol.)

Alevilikte kurban anlayışı

Öncelikle yazının başında da belirttiğim gibi aynı kainatı düşlediğimiz insanların kendi buldukları coğrafyadaki köklerini arayışa çıkması načizane fakiri çok sevindiriyor.

İnsanlık tarihi ele alındığında, inceleyen kişileri siyah ve beyaz renklerde olduğu gibi net ve çizgileri belli alanlar değil daha çok gri alanlar karşılar. Bu yüzdendir ki inançları incelediğimizde de eğer elde iyi bir kaynak ve buna bağlı olarak kanıt yok ise çok net ve keskin söylemlerden kaçınılır. Çünkü toplumlar sürekli birbirleri ile etkileşim halindedirler. Bu etkilenmeler inançsal bazı değerleri ve hatta inancı kökten dönüştürmeye sebepte olabilir.

Bu yüzden ben bir topluluğu incelerken inançsal, kültürel, siyasi vs. yönlerinin ayrı ayrı ve konun bağlı bulunduğu disiplin tarafından incelenmesi gerektiğinin tarafıyım aksi taktirde bir şeyler eksik kalıyor.

Bir inanç sadece bir inanç olarak incelenemez/incelenmemeli. O inancın yarattığı kültürel ortamı da incelemek bir o kadar önem arz eder. Örneğin İslam dinin yayıldığı coğrafyada yarattığı İslam kültürü incelenmeden İslam coğrafyası ve inancı hakkında kesin söylemlere girilmemeli. İnanç üst yapısı altındaki, kültür alt

yapısı her ne kadar inançtan etkilense de geçmişten getirdiği kültürel kodları bünyesinde muhafaza eder, farklı inançlardan da etkilenmeye müsaittir.

Alevi inancını da incelerken bu hususları dikkate alarak incelemek gerekir. Çünkü üst yapı her zaman alt yapı ile uyuşmayabilir.

İnananları tarafından "Kurban Bayramı" ve "Kanlı Kurban" ritüelinin Alevilik ile ilişkisi incelenirken de bu durum göz ardı ediliyor. Ben ilk olarak bir inanç kimliği olarak Alevilik'te kurban var mıdır varsa nasıldır onu sorgulayacağım.

Alevi inancı; Hakk, Âlem ve Âdem'in birliğine dayanan ve bunun üzerine felsefesini inşa eden bir inançtır. İnanç kimliği açısından ıkrarlı bir Alevi; ne kendini âlemden ayırır, ne âlemi Hakk'tan, ne de Hakk'ı âdemden. Bu sebeple kanlı kurban inancı bu inancın içerisinde bulunmaz/bulunamaz. Hakeza eğer inançta "kanlı kurban" inancı var ise inancının temellerini kökten değiştirmememiz gerekir. Yoksa "Hakk için Hakk'ın bir parçasını katletmek" gibi absürt bir durum ile karşı karşıya kalırız. İkrarlı ve yolun felsefesine hakim bir Alevi bilir ki, yolun bizden kurban etmemizi istediği şey "nefsimizdir". Birkaç nefesle örnek vermek gerekirse:

*"Ene'l-hak sırrını bilmeyen talip
Hakkı zikreylese kime ne fayda.
Muhabbetten gıda almayan muhip.
Dili bülbül olsa kime ne fayda.
Saklıdır bu sözde yolun esrarı.
Sen turap ol önce kendini tanı.
Nefsin eyle cemde birlik kurbanı.
Kan akıtsan yere kime ne fayda.*

...
*Şeyda bülbül olmuş duy Ozan Devri.
Aşk ilen ötüyor ezelden beri.
Zay oluben gider bütün sözleri.
Kulak vermez isen kime ne fayda."
"Gelmişiz cananın asitanına
Sıtk ile sarıldık dost demanına
Canı baş vermişiz aşk meydanına
Hayvan kesmek gibi kurban gerekmez"*

Yani yol diyor ki bir canlıyı katlederek ibadet olmaz, Hakk'a yaklaşılmaz. Bir canlı yerine, nefsini tıglayacaksın ki özündeki Hakk'a ulaşır dar-ı didar olası.

Ek olarak diğer toplumlarda olduğu gibi Alevilerde

de kutsal görülen yerlere, kişilere sunak sunma kültürü mevcuttur. Bu sunaklar da genelde “kansız kurban” dediğimiz kömbe, kete, börek, sebze, meyve, şarap, rakı vb.

Peki “Kanlı Kurban” anlayışı yoksa “Abdal Musa Kurbanı, Kasım Kurbanı, Mürsel Bali Kurbanı, Döşek Kurbanı, Hizmet Kurbanı, Adak Kurbanı vs.” nedir?

İşte burada başta değindiğimiz şeye dönüyoruz kültür alt yapısı, inanç üst yapısı ile her zaman uyumsuz. Yani tüm bu “kanlı kurban” gelenekleri, dönemin sosyo-ekonomik koşulları nedeniyle inanç ile ilişkilendirilmiş kültürel ritüellerdir. Ancak tarihsel süreç içerisinde topluma o kadar işleştirmiş ki, inancın bir parçasıymış gibi algılanmış o batınî kurban algısının yerini zahirî kurban algısı almıştır. Şunu da belirtmek gerekir topyekûn bu ritüeli yok saymak mümkün değildir. Kültürel anlamda Alevilerde maalesef ki “Kurban” ritüeli vardır, ancak inançsal açıdan baktığımızda kesinlikle yoktur. Bu arada şunu da kesinlikle belirtmeliyim: Son süreçte kimi ocak, cemevi ve derneklerde bu ritüel inanç açısından doğru kabul edilmediği için kaldırıldı. Bunun yerine ya kansız kurban sunuluyor, ya da SMA hastası gibi maddi desteğe ihtiyacı olan kişilere bağlı yapılıyor.

Ekolojik kırım, inanç kırımıdır

Bu coğrafyada yüzyıllardır egemen olan inançlar ve milletler, onlardan farklı olan topluluklara hiçbir şekilde yaşama fırsatı vermemişlerdir. Konu Aleviler olunca bu yüzyılları, binyıllara taşımak mümkündür.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Aleviler inandığı gibi yaşayan, yaşadığı gibi inanan bir toplumdur. İnançları ise doğa ile organik ilişkisi olan bir inançtır. Nasıl ki bugün bir insan oksijensiz ortamda yaşamını sürdüremiyorsa, Alevilikte, doğadan soyutlanırsa yaşamını sürdüremez. Buna ek olarak Aleviler Rıza Şehri için binyıllardır mücadele eden bir toplumdur bu nedenle inanç alanlarının ranta açılması, peyzaj çalışması adı altında doğadan kopartılması en hafif tabiri ile bir “İnanç Kırım” politikasıdır.

Bugün Anadolu ve Mezopotamya'nın birçok yerinde binlerce yıllık ziyaretgahlar, nişangahlar, makamlar kemik yok denilerek dinamitleniyor. Halkta biçare bir şekilde makamları korumak adına “Dede, Baba, Ana” lafzını kullanarak dört duvar

arasına alıp betonlaştırıyorlar. Yani iktidar her yönden Alevilerin doğa ile bir bütün olan, doğa ile ilişkili olduğu sürece yaşayacak olan inançlarını, felsefelerini yok etmek için büyük bir mücadele veriyor.

Kısacası bunun tek nedeni Alevi yolunun onların “müteşerri” kalıpları içine girmemesi ve bu nedenle “İnanç kırımına” uğratılmak istenmesidir. Yukarıda Alevi felsefesinin doğaya, insana bakışı ve literatüründeki bazı kavramlar hakkında naçizane kabımızda olanı aktarmaya çalıştık. Doğal olarak tüm canların aklına şu gelecektir “Alevilerin böyle bir felsefesi varsa, içinde buldukları bu durumun nedeni nedir, niçin Alevi kurumları Ekoloji mücadelesinin bir bileşeni değil?”

Bu soruya uzun uzadıya cevap vermem zaten uzun olan bu yazıyı gereksiz uzatacaktır ancak kısaca söylemek gerekirse, insanın doğaya yabancılaşması gibi Alevilerde özellikle 1950'lerden köylere göç, daha sonrasında 1990 yıllarında modern cemevleri ile birlikte Aleviliğin de modern kalıplara oturtulması ancak hepsinden daha da etkili olan yüzyılları bulan İslami asimilasyonun olağan sonucudur. Bugün çoğu Alevi kendi felsefeleriyle tanışmış durumda değil bu nedenle bu yazıda değindiğim gerçekliklerden bi'hayli uzaklar. Ezcümle, bu yazıyı siz canlara ulaştıran Polen Ekoloji Topluluğuna ve siz canlara teşekkür ediyor. Hem Alevi, hem de Ekoloji mücadelesi veren kamuoyuna bir çağrı ile sonlandırıyorum:

Sevgili canlar “Her ot kendi kökünde biter, her kuş kendi dilinde öter.” Bizler coğrafyamızda yeşeren bu felsefenin farkına varıp, ayağımızı bu coğrafyanın kadim kültürüne, inançlarına basarak ekoloji mücadelesini büyütme zorundayız. İnançımız gereği arı ve duru bir şekilde Hakk'ın parçası olan doğa, bugüne kadar her zaman bizim cârımıza, imdadımıza yetişti. Bugün “Ademoğlunun her geçen gün zulmettiği doğanın imdat çığıllıklarına kulak vermek.” özümze dönerek; burjuva ideologlarının “Başka bir gezegende yaşam mümkün.” Yalanlarına karşı “Tahakkümün, hiyerarşinin, sömürünün olmadığı bir düzen bu dünya da mümkün.” demeliyiz.

Bu nedenle sevgili canlar; yola, doğaya kulak verin!

Halkın Yeşil Yeni Düzeni

Max Ajl

"Tartışmasız Yeşil Yeni Düzen hakkında şimdiye kadarki en iyi kitap. Cesur, gözüpek, güçlendirici. Ajl, kökleri küresel adalet ilkelerine dayanan ekososyalist bir geçiş tasavvur ediyor."
Jason Hickel

İklim krizi nasıl çözülür? Aykut Çoban

"İklim değişikliğinden en çok etkilenen emekçi sınıflar ve ezilen kesimler, kendi çıkarlarına olan çözüm yollarını kendileri yaşama geçirerek kurtuluşu inşa etme görevini üstlenmek zorundalar."

